Anul VI. Nr. 1—2 8 pagini 6 Lei Timişoara 1—15 Ianuarie 1945.

VREREA

Apare la 1 şi 15 a fiecărei luni.

Director: ION STOIA-UDREA

Direcţia: Timişoara IV. Str. Doja 12
Redacţia: I., Str. Telbisz 2.
Administraţia: I., Str. Lonovici 2.

TELEFOANE: Direcţia: 45—25 Redacţia şi Tipografia 50—05

Abonamente: 1500 Lei anual. Pentru întreprinderi 5000 Lei

UNDE APARŢINEM

de Ion Stoia-Udrea

Intr'adevăr, cu o acuitate ca niciodată, se pune astăzi întrebarea: unde aparţinem noi, sutele de mii, milioanele de salahori intelectuali, unde ne încadrăm, cui, cărei clase sau stări sociale aparţinem, cu adevărat şi de drept? Vremile, în devălmăşita lor prăvălire, ne-au adus la cumpăna unei răscruci, şi ne cer astăzi hotărâre categorică şi definitivă. Nu ne mai putem eschiva întrebării, nu mai putem lălăi besmetic între două drumuri, cari se despică aci şi continuă mai departe vertical opuse.

Stăm nehotărâţi şi buimaci în faţa întrebării. De mult, de demult de tot, nu ni-s'au mai pus întrebări de atare gravitate,nu ni-s'au cerut hotărâri de aşa mare răspundere,şi ne-am pierdut spontaneitatea deciziunii. Ne-am închis de atâta amar de vreme în căsulia binevătuită, — pentru a nu lăsa să între nicicum înviorarea rece a aerului curat de afară, — a grijilor şi preocupărilor în legătură numai cu jugul cotidian individual, şi acum mai că ne revoltăm împotriva acel[...], cari ne strică această [...]sacrată rânduială a existe[n]ţei noastre şi ne târăsc afară în vălmăşagul *frământărilor* vieţii colective, spre angajări de mari răspunderi şi grave hotărâri.

un plus al produsului muncii faţă de consumul totalităţii celor cari muncesc.

Ci, iată, că fu rostită vorba cea mare şi grea: totalitatea celor cari muncesc! Există, deci, o colectivitate, o totalitate, care cuprinde pe toţi aceia cari, indiferent unde şi prin ce mijloace sau forme, depun o muncă productivă, iar în opoziţie cu aceştia se găseşte o altă totalitate, bine desclinită, a celor cari nu fac o muncă productiva, ci profită doar de productivitatea celor din totalitatea întâia. Şi prin această separaţie am ajuns, însfârşit, la rânduiala limpede şi veritabilă a societăţii noastre de astăzi!

Şi atunci, după această clarificare a lucrurilor, oare mai este cazul să ne întrebăm, noi salahorii intelectuali, cărei totalităţi aparţinem? Mai putem avea îndoeli, mai putem sta în cumpănă, în care tabăra să ne încolonăm?

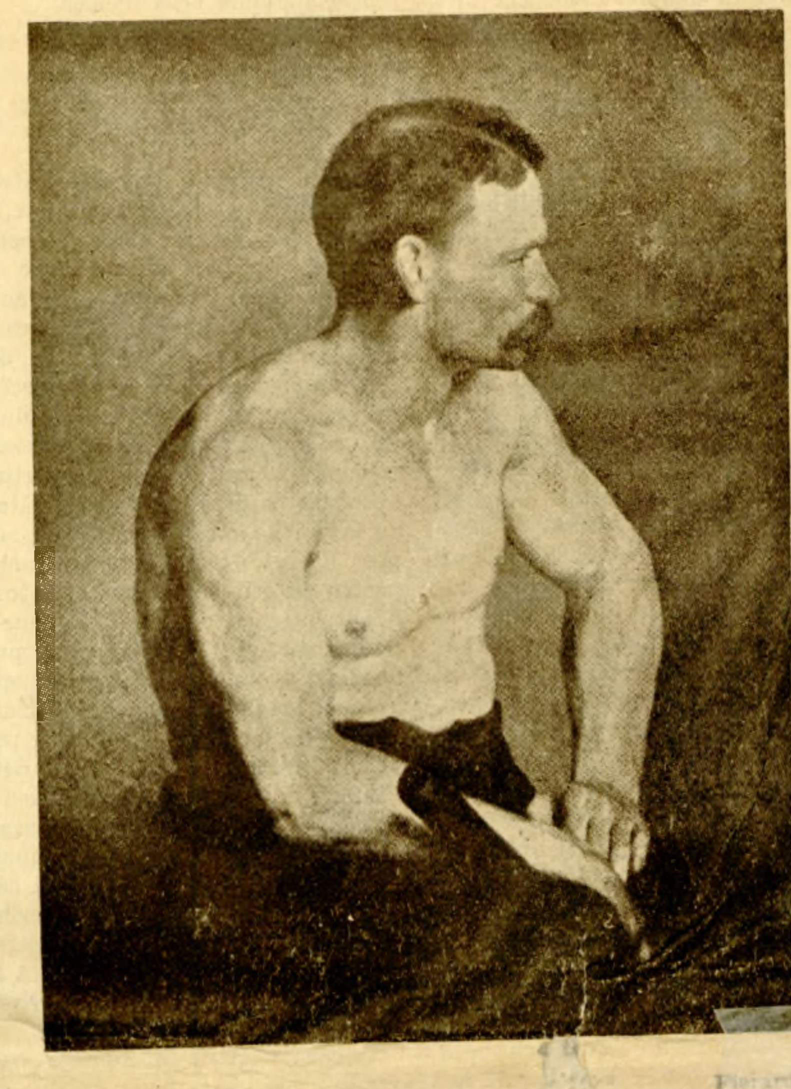
Desigur ne ţin încă strâns încătuşaţi lanţurile ruginite ale prejudecăţilor, ne ţine departe de orice amestec cu „gloata" de jos respectul înăscut al „demnităţi noastre erarhice", „legătura noastră obligatorie de castă". **Ce caraghioase argumente** ştiu să aducă adversarii noştri,

acelor aleşi, a înaintemergătorilor, a deschizătorilor de drumuri, a profeţilor creatori, cari trebuesc cântăriţi cu totul după alte criterii.

Aci însă intervine o deosebire fundamentală, de concepţie, în ceeace priveşte creatorii, între lumea burgheză şi cea a colectivităţii muncitoare. In timp ce dincoace, la noi, literatura, arta şi orice creaţie a spiritului, este considerată ca un adaos de desfătare, ca un mijloc elegant de evadare din viaţa cotidiană a realităţilor materiale spre un orizont de mari frumuseţi, lipsit însă complect de orice utilitate practică, dincolo, în lumea marei solidarităţi a muncii, creatorii au cu totul altă poziţie.

Acolo ei au fost reaşezaţi pe străvechile piedestaluri, — înălţate încă demult de cuminţenia antică, dar detronaţi de suficienţa burgheză, — reluându-şi funcţiunea lor adevărată de „vates". Ei nu mai sunt furnizori de desfătări spirituale, ci sunt torţele vii cari luminează calea colectivităţii spre ceaţa viitorului. Ei îşi apasă urechea pe vălmăşagul haotic al frământărilor cotidiane şi desprind clar din ele simfonia măreaţă a evoluţiei vieţii. Ei citesc din scăpărările scurte ale traiului multi-

Vechii maeştri bănăţeni

I. Zaicu

de furia văratecă [...]ă o cale dreaptă înaintea [...]t însă după multe opinteli sa [...]ă pe unde înclinarea locului e mai puternică. îşi croeşte drum larg de pietriş, furând în fiecare an câte-o fâşie de pământ, ceeace ţăranii încearcă zadarnic să împiedice prin diguri, măturate la prima învolburare. Şesul se deschide către răsărit într'o fâşie largă, mărginită de munţi, care duce la oraşul meu, până dincolo la valea mare a unui fluviu. Satul se află la încrucişarea a trei şosele, una care coboară dela nord, urmând valea în coasta muntelui, înălţată deasupra şuvoiului, şi care, devenind dreaptă, şi largă, lasă şuvoiul şi schimbând direcţia se întoarce către răsărit, fiind cea mei însemnată, pe care s'au construit primele case, înşiruindu-se deoparte şi de alta pe tot parcursul străbătut, îngrămădindu-se cu încetul una înapoia alteia, pentru a alcătui aşezarea, şi apoi, urmând vechiul obiceiu, continuă să i-se alăture tot mai rare şi mai împrăştiate, până devin singuratece; a doua însă, mai strâmtă şi răsucită, anevoioasă pentru trecerea vehiculelor grele şi rămasă drum de ţară, hărăzită să însoţească hotarele diferitelor proprietăţi, sue din nou spre sud despărţindu-se de drumul principal, care venind din câmpia îndepărtată a însoţit şuvoiul într'un lung şir de văi şi l-a părăsit înfine pentru a se îndrepta către răsărit; cea de-a treia, tot drum de ţară, iese din sat trecând prin faţa cimitirului, scoboară după aceea la nivelul şuvoiului, care trece aci pe subt un pod de lemn, pentru ca să atingă de partea cealaltă un cătun cu acoperişuri puţine şi pentru a înainta pe urmă strânsă între munte şi pietrele lăsate de curent, după ce trece printr'un mic grup de case, până la acelaş drum principal, îmbucându-se cu acesta câţiva kilometri mai în jos.

Ai noştri, trecuseră zile îndelungate pe şoseaua principală cu furgoanele artileriei, ale serviciului militar, lungi coloane de camioane, de [...]ri, de cotige, de oameni: plecaseră fără să zică nimic, fără să împătimească pe nimeni; multe lucruri

curgă pe jos, aruncând porumbul cu lopata pe ferestre, dându-l de mâncare cailor, dispreţuitori şi în acelaş timp îmbătaţi de atâta pradă; din grajduri scoseseră porci şi boi, pe care îi tăiau pentru a-i frige; vinul se ridicase la înălţimea genunchilor, porumbul era aşternut vitelor amestecat cu noroiu; ţăranii nu îndrăzneau nici să se apropie pe unde erau soldaţi inamici, nu se împotriveau cererilor lor, stăteau în case pe întuneric, aşteptând bătaia sguduitoare în uşă. Femeile mai şirete înţeleseseră imediat ce primejdie le aştepta şi începură să ascundă cele de-ale mâncării; unii o făcuseră deja mai demult săpând ascunzişuri tăinuite, ori ridicând scândurile podelei. Târziu, oamenii văzând atâta amar de lucruri irosite se văitau de neprevederea lor; trecu primul val şi pe încetul învălmăşeala începutului fu înlocuită de o linişte apăsătoare, serviciile se organizară; frontul se restabilise, ai noştri rezistau, războiul continua şi trebuia gândit la iarna care era deacum aproape. Incepu atunci un jaf mai sistematic şi mai prevăzător; cine risipise blestema propria-i nesocotinţă şi ţăranii învăţaseră să se apere, fiindcă înţelegeau că deacum era viaţa lor în joc. Ţineau piept interogatoriilor, cercetărilor, dosiau puţină făină în ascunzişurile cele mai de neînchipuit, pe cari nu îndrăzneau să le deschidă decât noaptea; fierbeau mămăliga cu uşile şi ferestrele astupate, mereu înfricaţi de-a nu fi lipsiţi de puţină hrană. Dela un timp isprăvindu-se orice provizie, copiii începură să se învârtă prin câmpie, culegând tot felul de ierburi, care se puteau mânca, — urzicile erau socotite drept o hrană nutritoare, — cerşeau pe la mesele ofiţerilor vre-un codru de pâine, făcută pe jumătate din rumeguş şi coaptă rău, mergeau să scotocească prin gunoaie, furau cojile cartofilor daţi la fiert; lapte nu mai era, căci vitele fuseseră omorîte ori duse; se vorbea ca despre o minune de un ţăran, care reuşise să-şi ascundă în tot timpul invaziei propria-i vacă, într'un fel de grajd subpământean, nutrind-o cu iarba pe care o

Catul Bogdan

Peisaj marin

se găsea, mobile vechi şi noi, oboseala şi slăbiciunea îndepărtau orice prevedere, lipsa nemărginită lăsa să se trăiască doar de pe o zi pe alta; se vindea totul, fetele lănţişoarele de argint, femeile cerceii, agrafele, daruri de nuntă, pentru o bucată de pâine.

Legăturile cu patria erau aproape imposibile; cu primăvara mai sbura câte-un aeroplan pe deasupra satului; lumea îl scruta îndelung să-i desluşească naţionalitatea, privirile mai ascuţite îl recunoşteau ca prieten şi aceasta dădea un simţământ de speranţă; inamicul jefuise tot ce se putuse jefui; ofiţerii trimiseseră pe la casele lor, camioane cu mobilierul cel mai bogat găsit în casele domneşti, vârful clopotniţei fu desbrăcat de acoperişul metalic, însfârşit fură coborîte şi clopotele, mândria satului, unul căzu în scoborîre sfărâmându-se; cineva făcu o fotografie ca amintire, un pic decolorată şi cenuşie, copiată pe o cartelină, ea ne înfăţişează schela de scânduri şi frânghiile ce atârnă din înălţimea clopotniţei. Jos, în jurul clopotelor, trei ori patru soldaţi stau parcă în aşteptare şi nici-o altă persoană nu se vede în chipul ce pare o dimineaţă ploioasă.

Ştirile de războiu se primeau totdeauna dela soldaţii inamici, mai ales dela cei care se întorceau de pe front; tunul bubuia în depărtare, bănuindu-se o luptă îndârjită pe un munte din sud, nu prea departe de contrafronturile ce înconjurau câmpia; toate regimentele duşmane ce treceau prin sat erau îndreptate într'acolo şi adesea coborau convoiuri de răniţi; suind muntele din preajma satului, se putea zări aprinderea bătăliei şi exploziile granatelor; bubuitul tunurilor se auzea mai tare; uneori, ştiind că vor fi duşi acolo,

era aproape cu neputinţă. Lumea dinprejur asculta în linişte, apoi se retrase comentând, senzaţia de apăsare amestecându-se cu satisfacţia dreptăţii obţinute. La un moment dat nu se mai vorbi de muntele acela, numele lui dispăruse, apoi se pricepu că-i schimbaseră denumirea, pentru ca nouii soldaţi, care ştiau că vor fi trimişi acolo sus, să nu fie cuprinşi de spaimă ori descurajare, dar pe încetul, noul nume se bucură de groaza celui precedent. In vremea aceea, băeţii satului începură să cânte o melodie: nu se ştia cu hotărâre de unde şi dela cine o învăţeră şi nici dacă venise de dincolo de front, ori dacă se născuse aici; ştirea care părea cea mai de crezut era că ar fi plecat dela o mănăstire de călugăriţe; cuvintele erau alese şi naive totodată; muzica era puţin monotonă şi asemătoare cu aceea a feluritelor cântece bisericeşti; în ea se cânta despre acel munte îndepărtat ca de suprema fortăreaţă din care avea să pornească victoria, ea amintea patria neînfrântă şi întărea credinţa, ca un semn vizibil care nu poate trăda, împrospătând nădejdea eliberării; toţi îi arătară interes; băieţii se mulţumeau să murmure vorbele în şoaptă, fredonând motivul muzical cu un soiu de mister, simţindu-se aproape îndrăsneţi în gestul lor; apoi cântecul fu învăţat şi de cei mari şi trecu hotarele satului. In patrie, lucrul se află şi se răspândi cu duioşie, toţi fură cuprinşi par'că de un nou entuziasm, ziarele îl publicară. Tatăl meu povestea cum, în timpul unei şedinţe a camerei, un deputat s'ar fi ridicat pentru a vesti ştirea şi toţi ar fi aplaudat: subiectul avea o putere de înduioşare aproape simbolică; până şi astăzi, reamintind-o, tatăl meu are ochii înlăcrămaţi; toţi şi-i închi-

nate, mai mult pentru a se îmbăta decât pentru a înspăimânta pe actualii hoţi. Câmpurile erau goale, frumoasele vii îngrijite aproape ca nu mai existau, — de foarte multe ori caii sau catârii duşmanului aduşi la păscut printre viţe, muşcaseră lujerii ori, legaţi de căpăstru, le răvăşiseră; mălaiul, fasolea, cartofii, hrană dorită şi aşteptată, cresteau anevoie căci pământul nu fusese arat în adâncime, iar ţăranii n'aveau puterea trebuitoare unei munci prea obositoare, lipseau boii necesari şi bărbaţii tineri mai sdraveni, erau departe la răsboiu.

Intr'o zi, trecu prin piaţa satului un bărbat ce părea încă tânăr cu barba neîngrijită şi haina săracă toată ruptă: era înconjurat de soldaţi înarmaţi şi privea împrejur să zărească pe vreunul căruia să-i vorbească; aruncă o cutie de chibrituri italiene pe care un băiat o culese; se află că era un ofiţer, un compatriot ce reuşise să se strecoare prin liniile de foc şi se învârtea printre duşmani, observând şi luând însemnări, apoi se întorcea la ai săi cu preţioasele ştiri, înotând noaptea ajutat de curent, în şuvoiul, trecea aproape de sat şi coboi spre sud; inamicul, bănuind poate, înşelăciunea, puse reţele metalice deacurmezişul acestuia, dar nu reuşise niciodată să prindă iscoada; acum însă el căzuse într'o cursă, trădat de curajul lui. In sat se vorbea cu admiraţie, se întreba ce spusese băeţilor care-l văzuseră trecând, se judecă de-a nu fi singurul ce înfruntă un astfel de risc şi se vorbi de alţii, care cutreerau noaptea prin munţi, ziua ascunşi prin tufişuri, soldaţi care nu voiseră să se predea şi care coborau câteodată la sate pentru a-şi lua un pic de hrană şi dispăreau îndată.

Anotimpul prielnic sosise deja, când începură să treacă şiruri lungi de soldaţi, care se opreau puţin în sat, îndreptându-se apoi către munte; disciplina devenise mai aspră, ordinele se dădeau şi se executau mai repede, toţi se simţeau treziţi dintr'o leneşă moleşeală care-i stăpânise multe luni; ofiţerii, subofiţerii,

(Continuare la pag. 4-a).

SATUL TATĂLUI MEU ÎN TIMPUL INVAZIEI

Fragment de roman
de **Silvio Guarnieri**

Prezentăm aci un fragment, tradus în românește, din romanul „Autobiografia giovanile di anonimo scrittore contemporaneo" al prietenului nostru Silvio Guarnieri, roman care în urma atitudinei sale vădit antifasciste nu a putut să apară în Italia mussoliniană, ci a fost tipărit în mod clandestin în Timișoara, de către Ed. „Vrerea", în timpul celei mai aspre ere a dictaturii antonesciene și a fost colportat, tot pe ascuns, însă cu mare succes, atât în Italia, cât și în România. Romanul cuprinde 2 volume de peste 300 pagini fiecare și apropiata lui apariție, într'o ediție liberă și accesibilă marelui public, va constitui un adevărat eveniment literar pentru literatura nouă italiană.

Fragmentul reprodus aci redă un episod din războiul trecut, 1914—18, și lămurește fățiș atitudinea de totdeuna dușmănoasă a poporului italian față de nemții cutropitori.

N. R.

Satul e așezat în apropierea muntelui, care se înalță îndărătul lui, la început ca un povârniș de pământ [illegible]ros, cultivat cu vii împrejmuite [illegible] taplazuri și străbătute de cărări și poteci, iar mai înspre vârf ca un perete stâncos și pieziș, care îngăduie puține trecători pentru a ajunge pe culme — întinsă pășune de pe care se zărește poala înverzită. In fată, către maziăzi, munții sunt râposi și îndepărtați, astfel că țăranii se pot bucura de o bucată de câmpie destul de fertilă, care rodește grâul, mălaiul, trifoiul, cartofii, fasolea și orice altă legume ori verdeață de hrană obișnuită, — și de pășuni numeroase și de mărăcinișuri pe întinsul munților. Inspre apus, munții potrivnici se apropie mereu, gata să se unească — lăsând trecere doar unui șuvoiu ce curge pe fundul unei văi strâmte, săpată de o trudă seculară, cu pereți înalți și prăpăstioși, care în cotituri continue în zig-zag complinește un arc, pânăcând, hotărât, sue către nord. Revărsându-se impetuos pe câmpie șuvoiul curge dealungul povârnișului muntelui celui mai depărtat de tot și înainte de a se îndrepta spre [illegible] zări, ca și cum ar [illegible] hotărât [illegible] drum i-ar veni mai [illegible], împins [illegible]

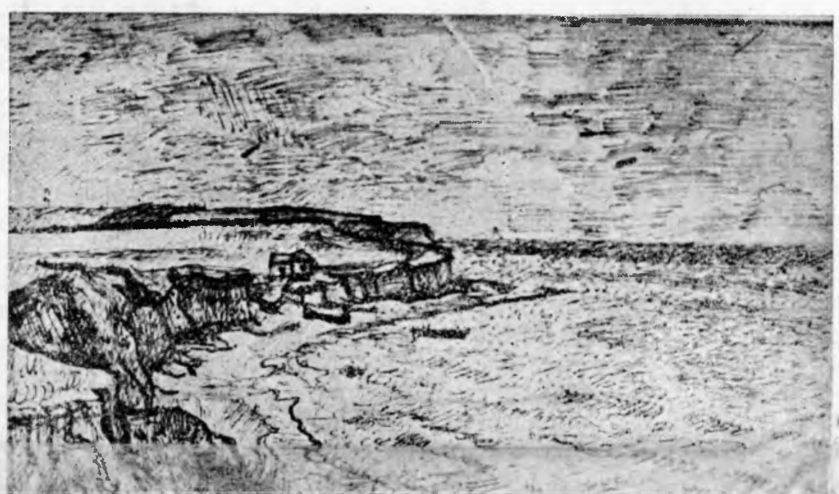
fuseseră părăsite, ultimele patrule se bătuseră pe câmpuri, pe ulițe, pe poteci; pe urmă, câteva ceasuri, toată lumea satului așteptase închisă în case, ascultând sgomotul depărtat al tunului ca să ghicească astfel mișcarea nemților. Cei dintâiu ajunseseră către seară, trecând printre case cu bănuială, temându-se de vre-o cursă, apoi se revărsase o coloană cuceritoare și însuflețirea reînviase pe dată: noii veniți băteau pe la porțile caselor, cereau un adăpost, un pat, ca să doarmă, o cameră pentru ofițeri; intrau, cercetau toate odăile, alegeau pe cele mai bune și porunceau proprietarului să se mute imediat; acolo, unde stăpânii, fugiți, lipseau, smulgeau ușile și se instalau după placul lor, furând și prădând cât le stătea în putere. Beția victoriei le dădea impresia de-a fi terminat războiul, lungul marș îi obosise și ii făcuse morocănoși; foamea îndurată îi împingea să caute de mâncare, purtați de dorința de-a chefui și de-a distruge, siguri deacuma că nimeni n'ar fi putut înfrunta iureșul lor și că scoboriseră pentru a cuceri bogata câmpie.

In casa noastră sfărâmară ușile pivniței, ale grânarelor, desfundară butiile, irosind vinul și lăsându-l să [illegible]

cosea de pe câmpuri ori prin șanțuri.

Cine izbutise să pună la o parte câte ceva nu era mărinimos cu ceilalți, căci se gândea că mai erau luni întregi până la vară și până la recolta viitoare, iar prin scăparea unui prieten putea să-și aducă lui însuși moartea; bătrânii, copiii, schilozii, slăbeau văzând cu ochii; cei mai slabi începură să moară, bărbații, ca și femeile, erau flămânzi; ei, care altădată umflau pantalonii cu câte un pântec ce deabia-l ținea cureaua, acum arătau scăpătarea pielei fleșcăite, pierzându-și corpul slăbit în lărgimea hainelor. Preocuparea cea mare era mâncarea, mila și durerea erau simțăminte scăzute de pătrimire. Dușmanii participau la această mizerie, la această moțăială, câte unul dintre ei știa să se exprime în limba țării și vorbea cu țăranii: povesteau temerile lor, lupta îndârjită din munți, viitoarea înaintare. Iarna nu fu din fericire prea rece, dar deajuns ca să curețe pe bătrânii nehrăniți, cuprinși de o pneumonie scurtă și îndurătoare; soldații și țăranii urcau prin munți să taie lemne de foc; de multe ori se ardea ceeace soldații se răsculau; într'o zi, unul dintre ei mai arțăgos, din nu știu ce toane, poate vrând să caute câte ceva de luat, se urcă la etajul întâiu al casei arendașului; nevasta acestuia se opuse unei astfel de silnicii cu îndârjirea femeilor, bizuindu-se pe faptul că bărbații se feresc să le jignească prea tare; omul nostru însă era un bătăuș încăpățânat și-i făcu vânt dintr'un brânciu, să se rostogolească pe scări; provocarea era gravă, dar nu stătea în firea țăranilor să se răscoale; după atâtea luni de suferințe și asupriri, simțindu-și neputința, erau obișnuiți deacum să se resemneze, dar femeia ieșise stâlcită și lovită din căzătură și voia să se răsbune; se făcu plângere unui ofițer, și acestuia i se păru nimerită o pedepsire pilduitoare, care să facă simțită soldaților, puterea disciplinei, dând totodată impresia de dreptate, țăranilor; dădu ordin să se adune întreg batalionul și rosti o scurtă cuvântare în prezența acuzatului, acesta păli, apoi se puse pe plâns, înțelegând că va fi trimis să lupte în linia întâia de pe muntele acela temut, de pe care întoarcerea puiau pe copiii aceia nehrăniți, suferinzi, obișnuiți de luni cu moartea și cu umilințele și totuși dârzi într'un spasm de rezistență, de ură pentru dușman; cum se întâmplă în astfel de împrejurări, se diforma și se întărâta o stare sufletească, ca și cum toți ar fi simțit nevoia unei credințe hotărâte și sigure pentru a cârmui voința lor; toți erau fericiți de-a se simți buni și generoși, de-a pierde conștiința de sine într'o nedeslușită necesitate de părăsire duioasă. In sat cântecul avea o însemnătate, pentrucă arăta puțin a lucru poprit, și cântându-l, se revărsa pizma firească împotriva celor ce erau socotiți drept vinovați pentru atâtea suferințe; câteodată, înțelesul cuvintelor nu era nici măcar bine priceput, dar prețuiau dorința mărturisită de-a reveni la o viață obișnuită, uitând atâtea necazuri, având fiecare libertatea să-și făurească propria existență.

La începutul primăverii, lumea se întoarse pe câmpuri, gândindu-se la semănat, la seceriș, cu un simțământ de ușurare, moartea nu încetase, dar toți se agătau de un viitor ce nu părea să fie departe. Vătaful nostru pierdu încurând doi dintre fii cei mici; își pierdeau pe încetul, fără să sufere, conștiința, deveniți incapabili de-a mânca, din pricina lipsei, nici măcar acel puțin ce li se putea oferi, cu pântecul umflat și obrazul palid; fiecare casă își avea mortul ei. Când pe câmpuri începu să încolțească câte ceva, să răsară cele dintâi zarzavaturi, țăranii se puseră pe veghe; stăteau toată noaptea treji, de pază, căzând câteodată pradă somnului, trezindu-se imediat de frica pierderii, din pricina unei ațipiri, a tot ce-i costase atâta trudă: adesea se strângeau [illegible] înarmați [illegible] trei [illegible]

[illegible] ne-arându-l ne-am [illegible] rut de munca noastră tihnită, [illegible] costele și plămânii în birouri cu acte și registre, ne-am anchilozat spiritele în repețirea la infinit a acelorași lecții de pe catedre, am respirat exalațiile mizeriilor trupurilor omenești prin spitale, am drămuit devierile conștiinței umane în ședințele instanțelor, am muncit, mult și tot timpul, în mii și mii de ocupații, de profesiuni, niciodată și niciunde însă eliberați de grijile existenței cotidiane. Am robotit zi de zi, fără preget, și întreg conținutul vieții noastre l-am îndreptat spre scopul unic: pensionarea.

Acesta a fost unicul rost al muncii noastre de o viață întreagă, al privațiunilor noastre de o viață întreagă: asigurarea unei bătrâneți tihnite. Pentru aceasta am sacrificat elanurile tinereții, cumpănita libertate a bărbăției, împăciuitele dorințe ale amurgului, toate, la toate am renunțat, pentru a ne pune din vreme la adăpost de spectrul îngrozitor al unei bătrânețe lipsite de elementarele mijloace de trai. Pentru aceasta am robotit toată viața, ne-am risipit energia anilor de creație, am îndurat umiliri, am suportat mizerii.

Niciodată nu am avut destul, niciodată nu ni-s'a dat atâta, cât să ne elibereze deplin de grijile cotidianului, să ne scutească de veșnicele privațiuni impuse de gândul pentru zilele viitoare. In schimb ni-s'au dat titluri și ranguri, ni-s'a creiat o complicată ierarhie, împărțită în straturi și compartimente, creiând anume o răsfirare în celule bine izolate unele de altele, îndepărtate și îndușmănite chiar între ele.

Astfel s'a reușit, încetul cu încetul, să ni-se abată atenția dela problema capitală a existenței noastre: pentru cine facem noi totul, în folosul cui ne dăruim existențele noastre cu tot conținutul lor? Cine profită de vlăguirea spiritelor noastre, cui îi folosește trăirea noastră în neajunsuri și privațiuni?

Nouă nu, la nici un caz. Căci orice echilibristică contabilicească am încerca să facem, întotdeauna va exista [illegible] să împiedice [illegible] orice [illegible] organizarea noastră într'o colectivitate unică, înjghebată pe singurul etalon al muncii.

Căci dincolo de toate prejudecățile noastre, dincolo de toate falsele teorii despre o diferențiere între esența muncii intelectuale și celei manuale, există, în afară de orice putință de contestare, marea realitate a unei solidarități colective construite pe unica valoare: muncă, fără nici un adaos adjectival.

Intre diferitele categorii de muncă la nici un caz nu există deosebiri de e s e n ț ă. Pot să existe diferențieri doar din singurul punct de vedere al u t i l i t ă ț i i, raportate, desigur, la trăirea marei colectivități umane muncitoare. Ci, credem că e bine să nu prea căutăm, noi muncitorii intelectuali, această diferențiere, căci e foarte problematic ca balanța măsurării să se aplece în favorul nostru!

Desigur, aci este vorba despre munca numită îndeobște „intelectual-profesională, nu despre munca [illegible]

[illegible] sunt negustori de [illegible] subtile, ei sunt călăuzele adevărate ale mulțimilor spre viitorul mai bun, sunt înaintemergătorii pe calea de greu urcuș a idealului colectiv.

De aceea, acolo, situația lor e cu totul alta. De pretutindeni, asemenea unor valuri mulcome, îi înfășoară iubirea colectivității muncitoare și glasul lor e ascultat întotdeauna cu evlavia cuvenită față de cuvantul profeților.

Dar ei niciodată nu se constitue în castă aparte, ei fac parte integrantă din marea solidaritate a muncii, sunt pionerii deschizători de drumuri ai clasei muncitoare; munca lor se deosebește de a celor mulți, nu prin e s e n ț a, ci prin i n t e n s i t a t e, și tocmai de aceea viața lor rămâne indisolubil încopciată în acea a colectivității muncitoare.

Iată ce ne cer nouă astăzi vremile, sub vajnică amenințare, să înțelegem și să hotărâm. Incadrarea fără ezitare în organizmul unic al solidarității muncii umane.

In loc de „cuvânt înainte"

Se obișnueste, la orice început, sau reînceput, să se spună câteva cuvinte de prezentare, de înfățișare a intențiilor și scopurilor urmărite. Desigur, că cetitorii așteaptă și dela noi această respectare a regulilor consacrate.

Ci, noi, de data aceasta ne permitem o abatere dela aceste reguli. O facem din motivul simplu, că nu considerăm această reapariție ca pe un nou început, ci ca pe o continuare, niciodată întreruptă, a liniei pe care am pornit dela primii pași.

Este adevărat că intre Anul V și Anul VI de apariție al revistei „Vrerea" s'au scurs mai mult de opt ani de zile. Când pe prăjinile de pe frontoanele edificiilor noastre publice începeau să se înalțe fâlfâind tot mai multe drapelele cu crucea încârligată, peste mănunchiul de avânturi cuprins în paginile acestei reviste se așezase deja lespedea grea a interdicției. Vorbiră atunci despre o desăvârșită moarte a acestei grupări toți cei cari începuseră să-și ancoreze speranțele, tot mai pronunțat și tot mai arțăgoși în ideologia, care promitea căpătuială ușoară și ascensiune rapidă pentru acei, cari nu aveau altă justificare a pretențiilor lor, decât dorința individualistă de a parveni.

Dar gruparea „Vrerea" nu s'a destrămat, nu a murit. Mănunchiul de oameni au rămas strânși, nu în jurul vre-unui om sau vre-unei organizații, ci în jurul ideei care a stat dintru început la temelia grupării și a continuat să mențină tot timpul legăturile structurale în organismul ei. Desigur, schimbări au survenit destule cu trecerea anilor. Oameni s'au desfăcut, au plecat, au căzut, alții au venit, s'au încadrat, temporal sau întru dăinuire, dar linia de luptă nu s'a abătut niciodată din traectoria ei, trasată dinainte, prin caetele tuturor anilor de apariție.

După repetatele insuccese de a obține dreptul de reapariție pentru revistă, gruparea a trebuit să-și caute alte căi de manifestare. Le-a găsit. In înființarea editurii, — la început cu numele camuflat în „Editura Institutul Cultural de Vest, apoi fățiș cu numele cel adevărat, — în publicarea seriilor de antologii, de colecții, de studii din diferite domenii, precum și în participarea efectivă, fie cu numele, fie anonim, la toate manifestările culturale bănățene cu adevărat de seamă din acești ani.

Spunem aceste lucruri, nu cu intenția de a ne însuși anume merite, ci exclusiv în scopul de a dovedi existența unei continuități fără întrerupere peste anii interdicției.

Azi, sub fâlfâirea cea nouă a steagurilor de totdeauna ale colectivității, gruparea „Vrerea" își reia locul său de luptă în cadrele actualității bănățene.

„VRER[EA]"

POEZIA MUNCII

de **Iosif Aldan-Moise**

Nu ne putem măsura nimicnicia decât prin ceeace ne depășește. Crescute și educate în tipare burgheze, generații după generații se mută și își copiază gusturile, înclinările și apucăturile, complăcându-se în comoditatea și de multe ori în ticăloșia moștenirilor prin tradiție și uz. In lipsa unui termen de comparație, lumea așa cum-o vedem și o pipăim, e lumea noastră, singură valabilă și posibilă. O scuipăm, dar o acceptăm, căci ignoranța de aceea e ignoranță, findcă e lipsită de orizont.

Intr'o zi ni-s'a deschis o fereastră largă spre răsărit și câmpul cunoașterii a crescut, făcând un salt la o bătaie de mai multe decenii înainte. Timp de un sfert de secol am fost duși de nas de industrialismul capitalist-reacționar și ne-am închinat eresurilor fasciste, în vreme ce alături de noi, numai la doi pași de noi, trandafirii au fost siliți să înflorească sub cercul polar, simbolizând eliberarea totală și definitivă a muncii de sub controlul și opresiunea intereselor de clasă și marcând totodată apariția uluitoare a omului nou, ca produs al unei civilizații, rămasă până eri necunoscută. Obișnuiți cu sensul clasic al noțiunii de muncă, al cărei conținut se confundă cu acela al noțiunii de exploatare, omul vechii civilizații, bazată pe exploatarea muncii, nu poate concepe o civilizație născută, dezvoltată pe exercițiul muncii libere, înfrumusețată de bucuria creației

Intr'un colocviu de presă, dl. Tudor Vianu spune: „. . . Poate că pentru prima oră în istorie entuziasmul pentru muncă, convingerea adâncă a omului în valoarea etică a muncii și dezvoltarea forței de muncă a omului, ajung acum la treapta lor cea mai înaltă." „...Muncitorul trebue să aibă față de muncă fervoarea, dragostea, pe care o are un artist față de opera pe care o înfăptuește.„ Ceeace dl. Vianu cuprinde în elocvența acestor fraze, constitue rezultatul a două decenii de revoluție permanentă, de luptă acerbă cu obscurantismul și reacțiunea, de victorii alternând cu înfrângeri, în inima tutoror acestor fră-

(Continuare în pag. 8)

O pagină de istorie bănăţană

Creatorii civilizaţiei noui în Banat

II

de Ion Stoia-Udrea

I.

Se obişnuieşte în general de către întreagă istoriografia referitoare la Banat, să se facă o sciziune complectă în evoluţia istorică a civilizaţiei în această provincie. Se spune. — şi se dovedeşte cu o extraordinară risipă de argumente, — că tot ce a constituit viaţa organizată, toată civilizaţia medievală, în cei 164 ani de stăpânire turcească a dispărut complect şi fără urmă din această provincie. Armata prinţului Eugen de Savoya la 1716 nu ar mai fi găsit aci, decât un pământ pustiu, măcinat de nesfârşite mocirle, sălbăticit, locuit doar icicolo de o populaţie valahă foarte puţină, (după Griselini vre-o 50.000, după alţii mai noi şi mai mărinimoşi cca 250.000 de suflete pe tot cuprinsul Banatului!) carecum nomadă, barbara şi refractară foarte oricăror încercări de civilizare.

Deci o adevărată ţară a nimănui, pe care apoi mărinimia şi înalta milă creştină a împăraţilor Austriei au populat-o şi au civilizat-o, făcând din ea un pământ al belşugului şi al păcii.

De aci, de la această eliberare ar începe istoria civilizaţiei moderne a Banatului şi ea s'ar datora în întregime coloniştilor şvabi, pe cari stăpânirea habsburgică i-a împământenit aci.

Pe această temelie s'a construit timp de două veacuri toată istoriografia referitoare la Banat şi nimeni, nici un istoric din nici o tabără, nici chiar românii, cari sunt cei mai vizaţi, nu s'au gândit să-i încerce trăinicia. Căci dacă unul singur s'ar fi încumetat să o clatine, la prima atingere s'ar fi prăbuşit întreg eşafodajul înălţat cu atâta măestrie. Aşa e de falsă, aşa e de şubredă.

Ci, înainte de a trece mai departe, trebuie să facem aci o paranteză. Nu încercăm aci, în aceste rânduri, un studiu de istorie documentară. Am făcut acest lucru altunde, şi anume în paginile publicaţiei „Studii şi documente bănăţene" vol. I. fasc. 3—4, a cărei tipărire a suferit o mare întârziere, nu din vina noastră, ci din cauza cenzurei, care s'a prelungit aci la noi încă lung timp după 23 August.

Redăm acolo, în paginile publicaţiei amintite, toate indicaţiile documentare, până la cel mai mic amănunt, aşa cum se obişnueşte în disciplina istoriografiei, referitoare la problema pusă în discuţie. Aci, însă, în aceste rânduri, vrem să fixăm doar esenţa problemei, şi anume complecta falsitate a prezentării situaţiei din Banatul acelei epoci.

Falsul începe încă dela primul cuvânt : „eliberare". Banatul nu a fost „eliberat" de către armata lui Eugen de Savoya. A fost ocupat, cu armele, şi considerat tot timpul ca o cucerire de război.

Pământul acesta nu aparţinuse până atunci niciodată patrimonului austriac. Făcuse parte din statul maghiar medieval, dar în cursul epocei turceşti a dispărut complect orice urmă a organizaţiei de stat, cât şi a populaţiei maghiare de pe acest pământ. Fapt pe care şi istoricii maghiari îl recunosc unanim, şi în consecinţă nci noul stat maghiar, şi nici Habsburgii, ca deţinători ai coroanei Sfului Ştefan, nu mai puteau să revendice nici un drept asupra acestor ţinuturi. Deci nimic de-a lor nu aveau de eliberat.

Năzuinţele şi războaiele Habsburgilor de a-i scoate pe Turci de pe teritoriul fostei Ungarii nu au izvorât dintr'un sentiment de compătimire pentru naţiunea maghiară, ci din necesităţile politice ale Austriei, de a îndepărta dela graniţele sale un duşman atât de puternic, şi de a-şi deschide calea pentru o expansiune spre sudestul Europei. Titlul de deţinători ai coroanei Sf.-ului Ştefan pentru împăraţii Austriei a fost doar un pretext juridic pentru desăvârşirea planurilor lor de expansiune.

De aceea după cucerirea eialetului timişan de către armatele lui Eugen de Savoya, Curtea dela Viena, — împotriva aşteptărilor, prea puţin justificate de altfel, ale nobilimei maghiare, — nici nu se gândeşte să ataşeze acest ţinut Ungariei, ci îl consideră ca pe o cucerire de război şi în consecinţă îl incorporează Austriei, formând aci sub numirea de „Banatul Timişan" o provincie de coroană şi administrată ca atare. Mult trâmbiţata „eliberare a Banatului" a fost doar o falsă expresie inventată pentru a justifica expansiunea spre orient a Habsburgilor, căci în realitate ei nici nu s'au gândit la o „eliberare" a ţărănimei, — care de altfel nici nu a dorit această „eliberare", (dimpotrivă chiar !) — de sub stăpânirea turcească, ori pe altcineva nu aveau să „elibereze" aci.

Istoricii de casă, începând cu Griselini, au colportat apoi această expresie, dându-i toată amploarea cuvenită, până când a pătruns ca un adevăr de nediscutat în întreagă istoriografia bănăţană, fiind acceptată fără nici o opunere de istoricii tuturor neamurilor din acest ţinut. Cu atât mai mult, întrucât celor germani ie convenia de minune această teză.

Ţărani bănăţeni din veacul al XVIII-lea (După Griselini)

Tot Griselini, — un mare erudit al vremii sale, însă în acelaş timp un mare devotat al Curţii dela Viena, — este, primul care, pentru a prezenta pe Habsburgi drept reîntemeietorii, din nimic, ai vieţii şi civilizaţiei noui a Banatului, lansează acea înfăţişare desastruoasă a acestui ţinut la data ocupaţiei lui de către Austrieci, descriindu-l ca pe un teritoriu aproape pustiu, sălbăticit, plin de mocirle, necultivat şi în cea mai mare parte nelocuit, deci o adevărată ţară a nimănui, pe care apoi mărinimia şi înalta grijă creştină a împăraţilor Austriei au populat-o şi au civilizat-o, făcând din ea un pământ al belşugului şi păcii. Fidelă lui, toată istoriografia de până azi, fără excepţie, a acceptat şi atestat această înfăţişare.

O cercetare amănunţită a documentelor acelei epoci însă ne arată o altă icoană a Banatului de atunci.

După o conscripţie făcută de către organele administraţiei austriece în anul 1717 au fost în Banat în total 663 sate cu 21.289 case. In schimb pe harta întocmită din încredinţarea lui Le Conte de Mercy între 1723—25 numărăm un total de 892 sate, dintre cari 559 sunt arătate ca locuite, iar 333 ca nelocuite.

Aceste date sunt desigur insuficiente pentru a putea stabili cu aproximaţie măcar numărul populaţiei din Banat la epoca aceea. De-altfel nici chiar aceste două izvoare nu consună, întrucât o mulţime de sate cari se găsesc pe harta lui Mercy, nu există în conscripţie, iar altele aflate în conscripţie, lipsesc de pe hartă. Pe de altă parte fiind date împrejurările vremii aceleia, atât de tulburi, desigur că nu puţine sate vor fi lipsind din ambele izvoare, precum nimeni nu va fi cercetat atunci nici numărul desigur foarte mare al sălaşurilor împrăştiate, cari cădeau în afară de sfera propriuzisă a satelor.

In consecinţă orice deducţii făcute numai pe baza datelor cuprinse în aceste două izvoare, referitor la gradul de depopulare a Banatului de atunci, sunt din capul locului false.

In schimb indicaţiuni foarte preţioase ne pot servi în această privinţă datele referitoare la capacitatea de producţie şi mai ales contribuţiile incasate de către Erariul din Viena, din acest ţinut. Astfel la 1718 câte-un district plăteşte, în contribuţii directe numai, câte 40—50—60 de mii de florini. La 1719 districtul Cenadului, care după conscripţia dela 1717 nu avea decât 21 sate, are să plătească drept repartiţie pe două luni suma de 5444 florini. La 1722 contribuţia Banatului este fixată la 300.000 de florini, iar în anul următor, în Iulie, administraţia mai adaogă la aceiaşi sumă încă 50.000 de florini pentru cheltuelile de întreţinere ale armatei, cu ordinul ca această diferenţă, împreună cu cota scadentă a contribuţiei, să fie incasată până la sfârşitul lui August aceluiaş an.

Desigur că aceste sarcini au fost extraordinar de grele, însă ele ne pot servi totuşi ca bază pentru unele deducţii asupra capacităţii de plată, deci şi a gradului de cultură, şi astfel implicit asupra densităţii populaţiei din acest ţinut.

La 1718 „verwalter"-ul din Cenad rechiziţionează din districtul său pentru un singur transport de sare 52 căruţe, deci minimum 104 cai, iar la 1721 când Mercy înfiinţează patru ferme pentru crescătorii de vite, comunele districtuale sunt obligate să dea gratuit, 4000 de vaci şi 4000 de viţei de lapte pentru aceste ferme, când după o conscripţie dela 1696 iobagii din întreg comitatul Baranya din Ungaria habsburgică, cu toţii la un loc, nu posedă mai mult ca 689 boi, 710 vaci şi 359 viţei. Nu mai vorbim de numărul enorm al oilor din Banat, despre cari se fac nunumerăte amintiri.

Incepând cu anul 1719 administraţia austriacă introduce zeciuiala. Nu avem cunoştinţă despre cantităţile exacte din întreg Banatul şi din toate produsele, ştim însă că din vânzarea şi arendarea acestor zeciueli erariul incasa cca 100.000 de florini anual.

Amintim aci doar câteva exemple, din multele cari ne stau la îndemână pentru a schiţa doar sistemul de documentare folosit în studiul acestei epoci.

Ori dintr'un teritoriu atât de devastat, părăginit, complect depopulat, cum este arătat Banatul la data ocupaţiei austriece, de către toţi istoricii, era imposibil să se poată stoarce atâta. In consecinţă întreagă prezentarea aceia trebuie să fie falsă.

Agricultura, creşterea vitelor şi toate celelalte ocupaţiuni străvechi ale populaţiei băştinaşe nu au încetat nici un moment în Banat. Desigur că la data instalării Austriecilor aci, în urma unui război de decenii, şi în special părţile sudice, mai expuse, au fost în bună parte devastate, semănăturile călcate, multe sate pârjolite, o mulţime de locuitori despoiaţi de mijloacele de existenţă şi de avutul lor, şi multe localităţi părăsite. Toate acestea însă s'au datorat mult mai mult oştilor imperiale, decât celor turceşti. Sultanul Mustafa al II-lea când vede devastările făcute de Tökolyi în regiunea Lugojului, se înfurie aşa de tare, încât ordonă să i-se ia capul „acestui duşman al lui Dumnezeu şi al neamului omenesc" şi să fie aruncat în groapa de putregai a cimitirului jidovesc din Constantinopol, şi numai după multe insistenţe îi preschimbă osânda în închisoare pe viaţă. In acelaş timp comandanţii imperiali nici nu-şi bat capul cu fărădelegile comise de oştenii lor asupra populaţiei băştinaşe, cu toate că plângerile acestora curg cu nemiluita.

Tot aşa de false sunt afirmaţiile lui Griselini, — şi după el ale întregii istoriografii bănăţene, — referitoare la starea de absolută primitivitate a agriculturei din acest ţinut. Ori de exemplu încă din primii ani ai ocupaţiei vinurile din Banat sunt lăudate şi recomandate oficial de către administaţia din Timişoara, oprindu-se importul altor vinuri aci. La 1717 „verwalter"-ul din Vârşeţ îi trimite cadou lui Mercy 40 acoave (=cca 2200 litri) „de cel mai bun vin", iar la 1719 tot Mercy e pârât la Viena că a omorât o mulţime de vite de robot cu transportul vinurilor cumpărate de dânsul în Banat. Tot în anul acela consilierul Rebenţisch din Timişoara cere să i-se trimită dela Orşova vin roşu, „zum Genusse meiner Gattin".

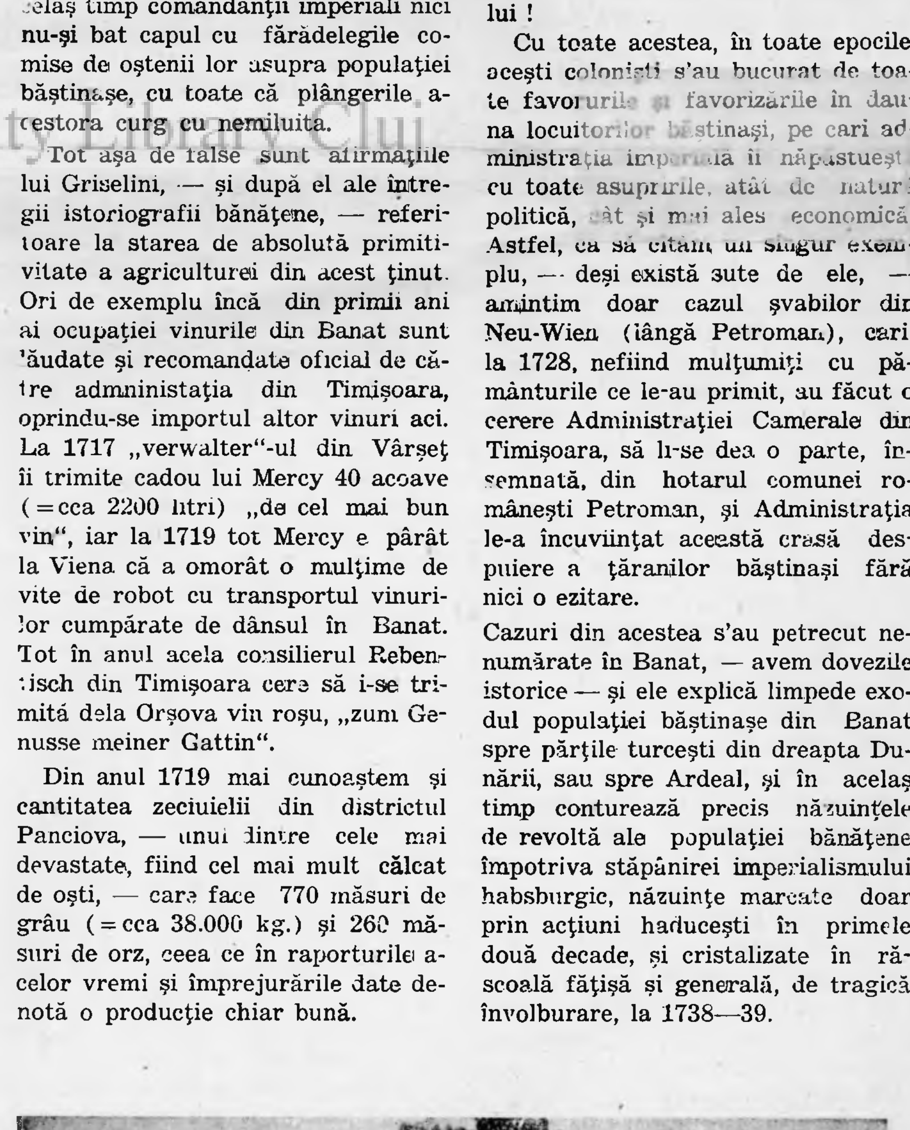
Din anul 1719 mai cunoaştem şi cantitatea zeciuielii din districtul Panciova, — unui dintre cele mai devastate, fiind cel mai mult călcat de oşti, — care face 770 măsuri de grâu (=cca 38.000 kg.) şi 260 măsuri de orz, ceea ce în raporturile acelor vremi şi împrejurările date denotă o producţie chiar bună.

Ori toate acestea nu cadrează deloc cu afirmaţia că „dela Romani încoace pământul Banatului nu a mai fost spintecat de plug", susţinută de majoritatea istoririlor germani. „Această inexactitate istorică, trâmbiţată în lume, a fost strecurată în mod tendenţios în literatura europeană, pentru a dovedi o altă inexactitate istorică, anume că în provincia cucerită Germanii imigraţi ar fi introdus era culturală a agriculturei şi sârguinţei industriale. Ori bieţii Şvabi, după atestarea unor date contimporane, într'atât nu s'au priceput la agricultură şi s'au ferit de muncile grele, încât prin mijloace coercitive penalizatoare au trebuit constrânşi şi educaţi în treburile agriculturei şi gospodăriei". (Szentkláray în „Száz év").

Dealtfel aceste colonizări, — şi nu voim aci să insistăm asupra istoricului colonizărilor, despre cari s'a scris foarte mult, dar preaputin din perspectiva realistă a istoriei, — au dat multă bătaie de cap atât autorităţilor austriece locale, cât şi guvernului imperial dela Viena. Să nu uităm, că din primul transport de colonişti în Banat, administraţia austriacă locală a fost nevoită să spânzure nu mai puţin ca patrusprezece înşi, pentru crime ordinare, şi aceasta la începutul colonizărilor serioase, nu cu trei decenii în urmă, când Banatul devenise deja locul de deportaţiune al Austriei pentru condamnaţii de drept comun ai imperiului !

Cu toate acestea, în toate epocile, aceşti colonişti s'au bucurat de toate favorurile şi favorizările în dauna locuitorilor băştinaşi, pe cari administraţia imperială îi năpăstueşte cu toate asupririle, atât de natură politică, cât şi mai ales economică. Astfel, ca să citam un singur exemplu, — deşi există sute de ele, — amintim doar cazul şvabilor din Neu-Wien (lângă Petroman), cari, la 1728, nefiind mulţumiţi cu pământurile ce le-au primit, au făcut o cerere Administraţiei Camerale din Timişoara, să li-se dea o parte, însemnată, din hotarul comunei româneşti Petroman, şi Administraţia le-a încuviinţat această crasă despuiere a ţăranilor băştinaşi fără nici o ezitare.

Cazuri din acestea s'au petrecut nenumărate în Banat, — avem dovezile istorice — şi ele explică limpede exodul populaţiei băştinaşe din Banat spre părţile turceşti din dreapta Dunării, sau spre Ardeal, şi în acelaş timp contureaza precis năzuinţele de revoltă ale populaţiei bănăţene împotriva stăpânirei imperialismului habsburgic, năzuinţe marcate doar prin acţiuni haduceşti în primele două decade, şi cristalizate în răscoală făţişă şi generală, de tragică învolburare, la 1738—39.

C. Baba

Satul tatălui meu în timpul invaziei

(Continuare din pag. 2-a).

vorbeau de o viitoare ofensivă cu un ton mulțumit, ca și cum victoria ar fi atârnat de ea, o nouă siguranță călăuzea activitatea lor; lumea aștepta cu nerăbdare, fără să știe bine care presupunere ar fi posibilă și ce întâmplări o așteptau, apoi începu deseori să bubuie tunul; mulți se urcaseră pe muntele care domină din apropiere satul, de unde încercau să întrevadă ceeace avea să se ivească dinspre sud, coborau fugind să aducă știri nelămurite, cu plăcerea de-a uimi pe cei ce nu văzuseră nimic; în jos frontul era parcă în flăcări; încă mai deși și mai numeroși treceau soldații ce se îndreptau spre luptă. Bătălia dură câteva zile, iar nu veni nici-o știre. La început cobora câteun convoiu de răniți, în sat se strecurase puțină liniște ca și cum, — duși acolo pentru ultima sforțare, — n'ar mai fi fost dușmani; apoi trecu câte-un regiment decimat; oamenii erau obosiți, rupți, in prada unei istoveli ce ajungea aproape la nepăsare; unul făcu un semn de desnădejde, rosti o vorbă disperată; se sfârșise pentru ei deacum; începu sa se înțeleagă că acolo jos se rezistase; cel care plecase îndrăsneț, se întorcea fără vorbă, cu fața încruntată, mărturisea câteodată dezastrul; lungile șiruri de soldați se micșoraseră la plăpânde mănunchiuri de ființe murdare de noroiu și de sânge, proptite doar de obișnuința de-a merge. Atunci toți fură cuprinși de un simțământ de liniștire dorită, părea că lucrurile trebuiau să se sfârșească dela sine deacum, chiar și lupta părea devenită inutilă, ca și cum violenței i s'ar fi opus o forță mai puternică. Era vară și holdele se coceau: țăranii petreceau nopțile pe câmp, de veghe, și vorbeau între ei despre viitor; înfrângerea dușmanului și posomoreala lui îi făceau mai îndrăsneți și aproape obraznici; într'o noapte, arendașul auzi un foșnet printre frunzele mălaiului înalt, înțelese că un hoț încerca o lovitură; se sculă din culcuș și înarmat cu un maiu de lemn înaintă cu grijă — către nesocotit; îl desluși in slaba lumină a nopții; hoțul se chircise pentru a nu se lăsa văzut, și smulgea știuleții din tulpină, vârându-i într'o desagă; era un soldat și arendașul, venind dela spate, ridică maiul și, ținta fiindu-i ușoară, îi repezi o lovitură violentă în ceafă: celălalt căzu după un urlet, dându-și seama prea târziu de amenințarea lemnului ridicat; arendașul nu îndrăsni să-l atingă, gândind că putea să fie mort și fu cuprins de frică; era mai nimerit să plece ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic, nădăjduind că lovitul își va reveni. De fapt, a doua zi nu se mai găsea nicio urmă. Episoade asemănătoare se întâmplau adesea, nici unii, nici ceilalți nu îndrăsneau să apeleze la autorități; era o luptă în care biruia cel mai îndemânatec, iar riscul cel mai mare era de-a atrage atenția ofiterilor printr'o imprudență nesocotită.

Țăranii se simțeau apărați de slăbiciunea dușmanului și dintre ei se porneau fapte obraznice, vitejia umplea și pe alții de curaj și astfel fel de fel de basme găseau credit pe lângă ascultătorii, care le împrăștiau; se vobi de soldați uciși mișelește de către țărani, câteodată de către băeți, pe urmă leșurile victimelor erau așezate în tăcere în afara câmpului, dealungul șoselei și nimeni n'ar fi ghicit cine-i ucigașul; era vorba de cele mai multe ori de fantasmagorii și laude care arătau totuși o adâncă schimbare de atitudine. Apropiindu-se toamna se presimți că războiul e pe sfârșite; în dușman nu mai era rezistență, nu mai era încredere: disciplina scăzuse, păreau ca toți merg pe socoteală proprie, fără să aibă vreo sarcină hotărâtă, sau înlăturând-o cu ușurință; apoi, dintr'odată, începu scurgerea de care și furgoane, de soldați neînșiruiți în unitățile lor, chiar și dezarmați, într'o învălmășeală ce a...a înfățișarea dezastrului; care ...m putea, se scăpa de tot ce-i era ...redințat, căruțele, armele, erau ...ăsite la marginile șoselei, puținii ofițeri nu știau sau nu puteau nici măcar să deie ordine. Intr'o seară, se bătu la primele case ale satului, intrară câțiva „arditi" cu un ofițer, erau primii eliberatori; fură ascunși, mai erau încă mulți dușmani înarmați pe ulițe, și mănunchiul de oameni risca să fie măcelărit, dar știrea alergă din casă în casă, purtată de băeți, trecu noaptea și spre dimineață începu vânătoarea; ofiterul cu oamenii săi încadrară pe băeții plini de entuziasmul aventurei, cari se înarmaseră cu puștile ce zăceau pretutindeni; în zori, ieșiră și se împărțiră în grupuri, intrau în casele unde se adăposteau încă dușmanii rămași, silindu-i să iasă; de încerca vreunul să se împotrivească, nu exista milă; „arditi"-i erau oameni obișnuiți cu lupta cea mai primejdioasă, vorbeau puțin și se complăceau într'o hotărîre, uneori feroce; înarmați cu pumnale și granate, străpungeau adversarul, luându-i-o înaite; mi se povestiră fapte sălbatice, poate că și băeții plini de pizmă, după atâtea luni de necazuri, și exaltați de neașteptata revanșă, le comiseră târâți de pilda celor mari, dându-și seama că riscul nu era prea mare deacum. In scurt timp, piața fu plină de soldați dezarmați, sdrențuiți, resemnați, lungiți pe jos fără să mai aștepte nimic, aproape bucuroși că mai e cineva care să dea o orânduire; intrați pe neașteptate într'o nouă ordine de lucruri, renunțând la scurta independență de cu puțin înainte, care-i lăsase pradă unui sbucium ce nu le dădea putința de-a lua hotărîri. Intretimp, soseau noi patrule de biruitori ce treceau înainte dealungul șoselei principale într'o urmărire repede; toți țăranii ieșiseră pe uliți, întrebau noutăți, salutau pe compatrioți, băeții echipați ca soldații, se fuduleau gata la toate ordinele. Incepu atunci să bubuie tunul. In spatele satului, pe stâncile dinspre răsărit, se afla cuibărită o baterie dușmană, care se trezise acum pentru a acoperi retragerea a lor săi: spaima cuprinse pe țărani; în clipa când totul părea sfârșit, pericolul cel mai greu apăsa asupra lor: ghiulele coborau după un drum scurt lovind în plin străzile, casele, piața, unde lumea, prinșii, eliberatorii se îngrămădeau; totul era amenințat să fie răscolit, cum nu fusese într'un an de invazie; închiși în case, coborîți în pivnițe, fugiți pe câmpuri, țăranii ascultau șueratul și explozia deselor proectile. Intretimp, se oraganiză o lovitură mare; nu era chip ca dușmanul să fie redus la tăcere, opunându-i o altă baterie: tragerea mitralierelor nu putea ajunge până acolo sus; un ofițer adună o grupă de soldați hotărîți și ceru o călăuză pentru a urca muntele, înconjurând inamicul pe la spate: micul rând de oameni se înșirui dealungul unei cărări, între pietriș și vii, ascunsă de vederea celor ce trebuiau să fie surprinși; de jos, cei care îndrăsniseră a ieși din case, urmăreau cu privirile, marșul obositor și repede; din când în când, tunurile întrerupeau tragerea, poate fiindcă încetase mișcarea pe străzi ori poate fiindcă munițiile le erau împuținate; trecură câteva ceasuri; patrula, ajunsă pe culmea muntelui, încet, pentru a nu se face văzută, urmase coama lipsită de verdeață, și se găsea însfârșit, în spatele bateriei; aceasta era izolată și neapărată, era vorba de un ultim cuib de soldați care rezistau îndeplinind o poruncă: era ușor de-ai învinge; asaltatorii se aruncară asupra lor gândindu-se că, surprinși nu vor opune rezistență, însă, abia având timpul de-a apuca armele, dușmanii se apărară cu îndârjire în luptă corp la corp, dându-și seama, că nu-și puteau scăpa viața. „Ardiți" se înverșunară din pricina luptei inutile, și fiindcă adversarii nu se dădeau bătuți îi aruncară în jos într'un tragic vălmășag de muniții, tunuri, răscolind fiecare lucru cu o violență neomenoasă, cuprinși de voința necumpănită de-a nimici pe cei ce nu voiau să-și deie seama de superioritatea lor, mai crezând că războiul n'ar fi fost terminat.

In românește de **Florian Potra**

Școala în regimul actual

de Gh. Atanasiu

Cultura, ca factor de importanță capitală pentru progresul omenirii, se socotește un bun comun. De binefacerile ei trebue să se bucure fiecare cetățean și nimic nu îndreptățește pe legiutor să-i răpească cuiva dreptul la cultură sau să-i pună piedici în cale. Libertatea pentru cultură trebue să iasă din legile comune administrative ca drept indiscutabil pentru fiecare cetățean. O fărămițare a culturii, și acea drămuire de sgârcenie din marele capital al culturii, e un adevărat atentat împotriva progresului pe care îl urmărim. Ne-am asemăna cu o cameră luminată de un bec enorm, dar care din anumite calcule meschine, prin diferite paravane, susținute de paragrafe de legi, împrăștie lumină în cameră în părți neegale. Prin colțuri orbecăesc unii cetățeni, iar alții se bucură de prea multă lumină.

Exemplu mic, dar semnificativ. N'am fost decât în starea camerii amintite prin organizarea școlară de până acuma. Cultura, ca și banul, a fost considerată drept un scop și nu ca o necesitate. Așezată pe același plan cu banul, lupta pentru cucerirea lor se ducea cu aceiași îndârjire și durere. Societatea era parcă anume făcută pentru a creia această luptă. Pe baricade se avântau deopotrivă și entuziaști și excroci. Adevărații luptători rămâneau în urmă, învinși de propriul lor ideal. Sau atunci când svârleau din cale toate piedicile și ajungeau în plină lumină de cultură, erau decepționați și scârbiți de viață. Oamenii acestia în loc să împrăștie lumină, viață, aduceau, pentru semeni, pesimism și exemplu de atâtea sacrificii, de atâtea lupte zădarnice pentru o frântură de lumină. Citiți numai amintirile muncitorilor intelectuali... la lumina opaițiului... sau la felinar am învățat carte... sau o cameră fără foc... etc.

Școala noastră a fost croită exact după această mentalitate. Secole întregi a fost dușmanul omului, care alerga după cultură. In organizarea ei a fost creată nu cu trepte de urcare spre adevăratul scop — ci cu fiecare treaptă îți aducea în față tot mai multe piedici, care te oboseau, cari te istoveau. Concepția de organizare mergea mână în mână cu interesele banului. Pe măsură ce-l aveai ți se deschideau și porțile să urci încă o treaptă. Pe măsură ce-ți lipsea banul ți se închidea orice posibilitate de ascensiune. Stăruințele depuse pentru a trece peste zidul chinezesc ridicat de sistemele vechi, îi strecurau omului setos de cultură o blazare în suflet și o oboseală în gândire; iar de care cumva ajungea undeva sus — cinstit, desigur — devenea un dușman al proprii sale ridicări. Vorbiți numai cu un fiu de țăran, sau de muncitor, ajuns ceva în țara noastră. Dacă în vorbele lui ar stărui un entuziasm, o bucurie, în aceleiasi vorbe și în privirile lui veți ghici ura pentru lupta dusă, atât de inutilă pentru câștigarea culturii.

Invățământul obligatoriu al școlilor era un fel de reclamă politica, deghizată, pentru a face caz, de câtă grije poarte societatea de fiecare cetațean. La vârsta de 7 ani fiecare copil este obligat să se ducă — să fie trimis — la școala din sat. Omul nu se întreabă de ce anume carte are lipsă. Programe analitice pe întreaga țară, pecetluiau începutul de cunoștințe ale micului cetățean. O uniformizare generală. Dela un capăt al țării întâlnai copii care știau aceiași istorie, aceiași poezie, papagali bine dresați, care-ți spun cu ochii închiși orice lecție din cartea de cetire. Nimic din satul lor, nimic din județul lor, nimic din viața lor. Iți pomenesc de toate țările din lume și nu cunosc nimic din bogatia satului lor. Iți vorbesc de atâția regi și para-regi, de atâția războinici, de sânge și moarte, dar nu știu nimic din suferințele satului, din munca de zi la zi a părinților și strămoșilor. Iți vorbesc și de lucruri mari. Cum ar fi... atmosfera... corpuri solide, lichide... te îngrozesc și cu lucruri din lumea metalelor... acizilor... — ca după carte — dar nu știu să bată un cui. Și dacă băiatul este mai deștept, atât îi sucește mintea școala primară, că in loc să-l apropie de viața colectvă a satului, îl îndepărtează mai mult.

Odată litera de lege satisfăcută, „obligativitatea învățământului primar" copilul este lăsat în voia împrejurărilor. Nimeni nu-l mai cheamă. Nimeni nu-l mai îndeamnă. Și de aici incepe adevărată tragedie a luptei pentru carte. O ambiție de mamă, un ban economisit, e toată nădejdea copilului. Banul își ia de aici rolul în serios. Organizarea școlii nu se bazează decât pe posibilitățile materiale. Absolventul de școală primară are la dispoziție: școlile normale, seminariile, gimnaziile, liceele teoretice, industriale, comerciale, și diferite alte școli mărunte tehnice (agricole etc.). Pentru a urma toate acestea, se cereau bani și numai bani. Taxe școlare, taxe de internate, uniforme. Intră în școală cine are posibilități. Statul nu ajută cu nimic. Cultura copilului nu se câștigă de acum înainte decât prin luptă. Părintele ia parte dreaptă la susținerea acestei lupte, prin contribuția materială. Sunt anumite școli, care au prevăzut și burse. Cum este de ex.: Școala Normală și Seminarul. Dar sprijinul e mic.

Și tot mai mult se limitează dreptul la cultură. Un anumit număr de ani îi dă dreptul să învețe carte, după un anumit program. N'ai dreptul să te mai duci la altă școală, iar portile universitare îți sunt închise. Aptitundinile intelectuale nu sunt luate în considerare. Se remarcă faptul că în asemenea școli cu internate, unde se beneficiază de burse și anumite avantaje, vin numai copii de țărani și muncitori, cu stare materială slabă. Și tot în aceste școli s'au remarcat elevii cei mai sârguincioși elemente sănătoase (prima generație) care dacă ar fi avut libertatea să între la universitate, ar fi dat rezultate minunate.

E o adevàrata crimă sbcială acest sistem de pregătire intelectuală. An cu an se sting în față promisiunile intelectuale de mari speranțe. Liceul teoretic este singura școală care-ți deschide porțile universității. Dar trebue să mai amintim și faptul, interesant, că un absolvent de liceu pur și simplu e un muritor de foame, neputând fi întrebuințat la nimic. N'are nici-o pregătire practică. Concepția de organizare a liceului teoretic are la bază insistenta tendință de-a da individului o cultură generală, lăsând ca după aceia să hotărască singur de soarta sa, fără ai mai da vreo mână de ajutor. Cei cu stare materială bună, se reîntorc în familii, ca drept continuatori ai administrației și ocupațiilor materiale ale părinților, sau trec pragul universității. Cei săraci, ori acceptă un post de funcționar mărunt, ori își iau curajul să între la universitate. Dar de aci, apoi încep privațiunile știute, de atâția mii de studenți. Căminele cu întreținerea știută, gazdele cu lipsurile lor, locuințele mansarde fără foc iarna, veșnicile corespondențe și cerșetorii de bani făcute în sânul familiei. Cei mai mulți ajung pe la jumătatea drumului obosiți, blazați și se ratează într'un post umil de împiegați pe la cine știe ce birouri. Aici e cazul să amintim procentul ridicat de fete-funcționare. Dar nici situația celor ce răzbesc până la capăt nu e mai bună. Tânărul odată ajuns în posesia unei diplome sau unei licențe, se încadrează umil și sfios în ordinea socială. Căile de încadrare sunt două: oficiile, adică funcționar, sau particular, adică prin puterile proprii. Munca începe cu atâtea privațiuni Medicul, inginerul, profesorul agronomul... odată încadrați într'un post la stat, abia dacă își au asigurată existența, dar nici vorbă nu poate fi de o perfecționare de aici încolo. Dimpotrivă. Ei rămân cu cunoștințile din universitate și devin niște automați „specialiști" în pregătirea lor profesională. Pentru ei constitue o greutate de neînvins ca să-și facă cel puțin o bibliotecă necesară pregătirei lor profesionale. Bibliotecile oficale sunt prea puține și prea reduse ca să poată satisface chiar în centrele mai mari. Și așa, pe intelectualul funcționar îl fură viața, cu mizeriile ei zilnice și se pierde definitiv pentru progresul cultural. Profesorul se mecanizează, cu orele de lecțiuni, medicul abia dacă mai ajunge să citească o revistă pentru a se pune la curent cu noile descoperiri științifice, iar agronomul rămâne funcționar în cine stie ce birouri. Sá mai amintim pe intelectualii satului: preoții, învățătorii, etc. cari ori câtă sete de cultură ar avea, le este imposbil să și-o satisfacă. Câte o revistă de specialitate, și rar câte o carte de specialitate. Să amintim și faptul că bibliotecile sătești, au fost totdeuna doar un prilej de a asigura un debușeu pentru cărțile autorilor oficiali, fără importanță pentru cultura adevărată. Pentru un învățător, ca să aibă o carte bună de cetit, e mai mult decât un lux. E deadreptul un sacrificiu. Atàt pentru el, cât și pentru ceilalți funcționari, salarul e insuficient și pentru existență. Cu muncă și cu economii sălbatice, unii din ei reușesc ca aproape de pensie, să-și facă o căsuță.

Dar să ne gândim la un fapt, care se poate foarte bine întâmpla oricărui funcționar. Ce se întâmplă cu funcționarul care prin oarecare fatalitate ar fi dat afară din post. Odată scos din biroul cu hârțoage, omul acesta cu bacalaureat sau licență, nu mai e bun de nimic. Practic nu știe nimic. E încapabil să se adapteza la o nouă viață.

Intelectualul nostru care își câștigă existenta pe cale particulară, poate fi mai norocos, (avocați, medici, etc.). Dar aici e un alt pericol. Il fură viața aceasta cu câștigurile ei bănești.

Sufletul lor, se meschinizează și ajung cu timpul adevărați robi ai banului. Sunt unii din acești intelectuali, cari își iau în serios preocu-

Continuare în pag. 6-a

Aurel Ciupe — Natură moartă

Forțele creatoare ale Uniunii Sovietice

de **Vladimir Magnea**

Dacă înainte de lovitura de stat dela 23 August, premizele înțelegerii fenomenului rus, erau denaturate de puternica interdicție a forțelor autocrate ce se vedeau amenințate în însăși destinul lor de biruințele Uniunii Sovietice, acum, când stăm față în față cu acest uriaș imperiu, având ochii liberi și înainte cu un vast orizont deschis, înțelegerea noastră pentru formidabila umanitate care s'a împlinit atât de just prin revoluția de acum un pătrar de veac, capătă contur limpede și trăinicie incontestabilă.

Relațiile prin care am pornit, cu un entuziasm demn de tinerețea noastră să consolidam statornic comuniunea de interese și de năzuinți cu Uniunea Sovietică, ne obligă, în primul rând să ancorăm la țărmul unei luminoase obiectivități și apoi să pășim pe itinerariul investigațiilor care ne pot oferi o perspectivă asupra vieții din U. R. S. S. fără nici o prejudecată, nepărtinitor, cu spiritul senin al omului de știință.

Premizele fenomenului rus se desprind acum dintr'o complexitate creatoare al cărei aspect încercăm să-l caligrafiem în sinteza noastră. Poate că nu vor fi descifrate toate enigmele pe care oricine le întrezărește în stufoasa arhitectură a statului sovietic. Ceeace ne preocupă în primul rând, este modalitatea de înfăptuire a unui miracol sui generis, care a transformat, ca să nu spunem chiar a transfigurat Rusia, lupta care s'a dat pentru a restaura cetățeanul unei patrii care nu-i acorda nici o demnitate, într'un reprezentant al drepturilor naturale pe care și le cucerise prin multe jertfe de suflet și sânge. De loc ipotetic, afirmăm că înainte de revoluție, chipul social al Rusiei era devastat de cele mai adânci rani provocate de lipsa totală a oricărei discipline interioare. O economie absolut deficitară, o industrie mizeră, rudimentară, un buget niciodată echilibrat, tributară veșnic capitalismului mondial, toate acestea s'au ridicat după revoluție nu numai ca niște semne de întrebare, ci ca imperative cari trebuesc soluționate imediat. Trebuia schimbată nu numai haina, ci însăși structura pustiită de condițiile sumbre în care s'a sbătut, fără putință de eliberare, atâta vreme vecina noastră dela răsărit. Preludiată cu multe decenii înainte, revoluția a pus capăt unei stări de lucruri perimate, de care, în parte, Franța se salvase prin marea revoluție dela 1789, și a limpezit calea pentru marșul viguros al lumii noi, care avea să scuture depe fruntea Rusiei cununa încă verde a fatalismului asiatic.

Idealul postrevoluționar viza realizarea comunismului integral. La aceasta ne se putea însă ajunge decât prin comunizarea tuturor mijloacelor de producție. Nu a fost deloc lucru ușor. La greutățile materiale se adăogau, într'un ritm violent dificultățile de ordin psihologic. Peisagiul sovietic din prima fază este sguduit de cutremure reacționare. Conservatorismul nu ceda decât cu mare greutate. Dincolo de zarea strâmtă a proprietății individuale nu se vedea despicată de un fulger, falnica volută a biruinței comuniste. Este dela sine înțeles că în sectorul industrial s'a priceput dela început importanța noului stil de viață, ce ace nu s'a putut face înțeles de către agricultorii cari rezistau, izolându-se într'un fel de turn de fildeș, neparticipând la imensa transformare decât într'o proporție nesemnificativă. Principiile Revoluției din Octomvrie 1917, dictau însă o încadrare a tuturor forțelor în matca devenirilor sociale. Nu trebuia să stea nimeni în espectativă, nu se putea exclude „sua sponte" din cadența înfloritoare a lumii celei noi. Examenul a fost necesar și el s'a făcut cu extremă obiectivitate. Curajul autocritic al conducătorilor Uniunii Sovietice a reliefat erorile inițiale. Odată cunoscute nu s'au mai repetat. Statul sovietic constituit unic proprietar al pământului sol și subsol, exploata prin „kolhozuri" (ferme colective sătești) și „sovkhozuri" (fermele statului) acordând diferite avantajii colectivităților de care nu se puteau bucura exploatările individuale. Reforma a fost realizată extrem de repede. Dificultățile nu au fost ascunse ci au fost privite drept în față și soluționate pozitiv. A fost cenzura cea mai serioasă pe care o cunoaște un regim, cea a simțului autocritic, care recunoștea erorile și se străduia pentru înlăturarea lor. Din această schimbare de structură a Rusiei, este cazul să ne întrebăm, care a fost aspectul vieții individuale a muncitorului, a producătorului de bunuri materiale, s'a armonizat cu ritmul generos de creație sau a continuat să se supună tradiției de mizerie care mai stăruia în amintirea multora ca o vedenie obsedantă? Intrebarea nu este de prisos, ea pune în lumină însăși logica naturală a lacrimilor de trudă. Noul regim comunist a răspuns cu elocvență indubitabilă la această întrebare. Standardul general de viață al țăranului a îmbrăcat o haină de seninătate și siguranță. A fost înlăturat pauperismul, s'a pus capăt exodului rural și a fost destituită din funcțiunile ei atotputernice pătura aristocraților, care nu mai putea astfel exploata pe cei nevoiași.

Palida fată a oamenilor muncii a căpătat bujorii sănătății și puterii. Dacă se mai poate vorbi acum de mizerie, aceasta în nici un caz nu mai face parte din inventarul celor cari muncesc. Viața asigurată dă încredere în viitor. Și voința conducătorilor se croește acum pe dimensiuni mari. Ea devine cu timpul voința poporului. In acest fel se pot realiza planurile cincinale. Care au fost obiectivele planurilor cincinale? Transformarea Rusiei Sovietice în țară industrială, independența economiei sovietice, desființarea antitezei sat-oraș, ridicarea standardului de viață și nivelului de cultură al plugarului și muncitorului industrial, apărarea națională și consolidarea formei definitive a Statului Sovietic. In raportul prezentat Comisiunii centrale de control a partidului, 1933, Mareșalul Stalin sublinia aceste obiective astfel: „Scopul fundamental al Planului cincinal constă în transformarea U. R. S. S.-ului din țară agricolă și slabă care depinde de capriciile țărilor capitaliste, în țară industrială și puternică complect liberă și independentă de capriciile capitalismului mondial. Și mai departe: „Scopul planului cincinal constă în crearea tuturor premizelor tehnice și economice necesare pentru a întări la maximum capacitatea de apărare a țării".

Planurile cincinale au necesitat cheltueli enorme. Primul plan a reclamat 50 de miliarde de ruble. Rezultatele au întrecut toate așteptările. Producția industrială a crescut cu 334% față de plafonul din 1918 cu 219% față de 1928 anul când s'a pus planul în aplicare. Al doilea plan cincinal a necesitat 115 mliarde ruble, aproape dublu cât primul. Se prevede asimilarea noilor procedee tehnice create de primul plan, adică sporirea randamentului muncii, îmbunătățirea calității produselor, reducerea cheltuielilor de producere, descentralizarea forțelor și deplasarea lor spre marginea de răsărit a imperiului sovietic. Planul a realizat o desvoltare de 121% ridicând valoarea producției industriale la 96 miliarde ruble.

Al treilea plan cincinal avea misiuni speciale: desvoltarea industriei chimice și a producției de combustibil.

Fără îndoială realizarea acestor planuri cincinale reclama un sistem de căi de comunicații destul de desvoltat. Dar Rusia fiind țara marilor spații geografice, unde își dau întâlnire toate climatele și unde peisagiul este mai totdeauna refractar năzuințelor omului, fiecare pas făcut în necunoscut cerea o energie sporită mereu și o hotărâre neclintită de a birui natura ingrată. In această direcție au activat intens planurile cincinale astfel că în 1938 la sfârșitul celui de-al doilea plan cincinal, rețeaua căilor ferate era de 94.000 km. mărind parcul rulant în proporții considerabile, ajungând la 24.000 de locomotive, 645.000 de vagoane marfă și 41.000 vagoane călători. Traficul fluvial de mărfuri atinge în 1932, după o vremelnică stagnare 72 milioane tone. Acelaș progres îl putem înregistra și în ceeace privește șoselele, numărând în 1936, 44.000 km. Căile de comunicație aeriene au fost privite cu deosebită atenție de către conducerea sovietică. Imensul spațiu putea fi mai ușor învins pe calea aerului. Piedicile terestre atât de greu înlăturate au determinat folosirea cât mai largă a avionului astfel că în 1937 lungimea rețelei aeriene este de 130.000 km.

Cum s'au putut realiza toate aceste gigantice investiții fără a pune în cumpănă bugetul statului? Desigur numai prin naționalizarea mijloacelor de producție, implicit și a comerțului, care este considerat o funcțiune esențială a statului. In raportul către comitetul central executiv, a treia seziune 1933, dl Molotov subliniază caracterul singular al comerțului: „Comerțul sovietic trebue organizat pe bază nouă, comerț fără capitaliști, fără speculanți, fără marfă privată". Problema etatizării comerțului intern, având o importanță fundamentală, a isbutit să facă din Rusia, prin felul cum a fost soluționată, una din marile puteri industriale și agricole ale lumii. Importul și exportul s'au cumpănit după programul fixat de planurile cincinale. Din tabloul cifrelor consultate, reese cât de absolută e independența economică a Uniunii Sovietice, singura țară din lume care și-a afirmat astfel potențialul autarhic. Pe acest târâm au fost fructificate toate forțele creatoare ale Uniunii Sovietice, realizarea autarhiei economice fiind unul din dezideratele cele mai arzătoare ale conducătorilor. Sporirea permanentă a venitului național constitue oarecum ortodoxia principiilor financiare sovietice. Caracterul bugetelor sovietice pune în lumină concepția hotărâtă a conducătorilor. Bugetele statului sovietic nu sunt bugete biurocratice, de consum administrativ, ci bugete de creațiune economică. Numai în acest fel capricioasa problemă monetară a putut fi salvată de fluctuațiile fenomenelor externe. Este un caz unic în lume ca o monedă să învingă toate crizele mondiale și să-și păstreze valoarea neștirbită. Poate că aici ar putea vorbi și cele peste 4000 tone de aur cât este producția anuală a U. R. S. S.-ului.

Dar ceeace ne interesează pe noi în primul rând, nu este dimensiunea producției, ci substratul etic care a determinat-o. Realitățile statului sovietic sunt copleșitoare. Așa le privim noi ca spectatori dar să ne gândim cât de masiv apasă pe umerii unui singur om, acest primus inter pares. Am numit pe Mareșalul Stalin, spiritul coordonator, forța disciplinată și polivalentă, care rotunjește continentului său un contur din cele mai statornice.

La temelia planurilor cincinale, noi vedem acelaș obiectiv primordial care a stăruit și de-a lungul anilor însângerați ai revoluției: reforma condiției umane, anularea exploatării omului de către om, eliberarea de sub jugul unor prejudecăți de multă vreme în divorț cu demnitatea omului. Cunoașterea forțelor creatoare care au schimbat în răstimpul unui pătrar de veac structura statului sovietic, clădind o lume cu adevărat nouă, animată de idealuri atât de nedesmințit umanitariste, cum s'a dovedit prin proba de foc a războiului, înțelegerea întregului fenomen social, economic și cultural, limpezirea chipului până acum așa de sumbru prezentat de către propaganda tendențioasă, pe care îl mărturisește biopoliticul sovietic, participarea la o istorie care se desfășoară sub ochii noștrii, toate acestea ar putea fi opera unui viitor apropiat pentru binele neamului nostru.

Și România a trăit un sfert de veac de vis împlinit. Dar somnul nostru pe lauri ne-a smuls din priviri steaua idealului care luminase drumul atâtor generații. Era fatal să călcăm alături. Cu exemplul Uniunii Sovietice în față vom putea pecetlui un alt pătrar de veac, în care, forțele creatoare ale neamului, cuprinse în matca lor autentică, se vor putea împlini sub climatul unei democrații mântuitoare.

Szobodka A. — Gorkij

Modest Petrovits Moussorgsky

de **Zeno Vancea**

Modest Petrovits Moussorgsky nu este numai unul dintre cei mai de seamă muzicieni ai Rusiei, dar în acelaș timp unul dintre cei mai originali compozitori ai muzicii universale.

Revoluționar în cel mai bun sens al cuvântului, a avut de împărțit soarta tuturor marilor inovatori; anticipând probleme muzicale, cari au frământat în mare parte abia generația de compozitori moderni, în mod firesc nu a putut fi înțeles de epoca sa, care l'a repudiat categoric. Felul cu totul nou al modului său de exprimare, călcarea tuturor regulilor convenționale, a făcut pe unii din contimporanii săi să-l considere pe jumătate nebun sau cum era cazul la confrații săi din grupul compozitorilor „celor cinci", drept un diletant foarte dotat, dar care nu stăpânea meșteșugul dificil al tehnicei compozitorice. Și cine știe cât timp rămâneau lucrările acestui genial rus acoperite de colbul vremii, dacă întâmplarea nu făcea, ca Saint-Saens, în călătoria sa făcută la Petrograd (Leningrad), să descopere o partiție de pian a operei „Boris Goudunov". Dusă de el la Paris, această lucrare de căpetenie a lui Moussorgsky a entusiasmat o mare parte dintre muzicienii francezi, — în special pe Debussy și cercul său — cari au militat apoi ani dearândul în scris și prin concerte, ca până la urmă, geniul creator al lui Moussorgsky, să fie unanim recunoscut în Europa, și compozițiile sale să-și cucerească acel loc de onoare pe care-l au astăzi în muzica universală.

Căci Moussorgsky — departe de a fi cum se crede atât de greșit la noi în România — un compozitor folklorist — este precursorul impresionismului, în multe din lucrările sale, alături de părți impresioniste se găsesc deja accente de cel mai pur expresionism — ceeace îl face pe Moussorgsky atât de actual încă și azi — find în acelaș timp și primul compozitor realist.

A fost deci — cu toată preferința sa unilaterală pentru muzica cu text — în ceeace privește sensbilitatea și modul său de exprimare un creator extrem de complex. Este adevărat că invenția sa melodică este imbibată de melosul muzicii poporale rusești că în lucrările sale se pot întâlni mereu întorsături melodice caracteristice muzicii țărănești ruse, dar nu mai puțin adevărat este că aceste influențe ale melosului poporal au fost trecute prin filtrul puternicei sale individualități, că progresiv, substanța melodică, organic legată de o structură armonică cu totul originală devine din ce în ce mai personală păstrând la urmă cu muzica poporală rusească, singurul fel de înrudire, acela de a fi inspirată și născută din cadența specifică limbii rusești prin respectarea celor mai subtile nuanțe ale declamației rusești. Intr'o schiță autobiografică spune doar între altele: „pornind dela convingerea că limba este reglementată de stricte legi muzicale, cred că rostul muzicei nu este numai acela de a exprima stări sufletești ci și de a reda cât mai exact inflexiunile limbii vorbite", Chiar din această „profession de foi"

(Continuare la pagina 6).

Fragment

de **Petru Sfetca**

O, delirul libertății,
ca argintul viu
aleargă prin vine
crescându-mi
febrele interioare...

Ci, n'am decât o voce
și mâinile-amândouă
pe cari să le desfășur
în aer
ca pe steaguri...

Răsfoind colecția „Vrerea"

Evoluția căsătoriei

de **Petru Sfetca**

Revistele sunt ca ființele. Unele sunt vii, altele sunt cadavre; unele celebre, altele anonime; unele se trec ca anotimpurile, altele rămân mereu în actualitate.

Răsfoiesc astăzi paginile îngălbenite ale caetului din Aprilie 1936 al revistei „Vrerea". Ce pergament minunat de ambiții este letopisețul acesta care întruchipează în tiparul lui un nucleu de mari entuziasme și acea tainică disciplină a ierarhiei sufletești care în ordinea morală a dus la un adevărat curent în publicistica literară și politică a provinciei. Freneticul ideolog dela „Vrerea", d. Ion Stoia-Udrea a ridicat încă înainte cu un deceniu și jumătate steagul democrației adevărate, luptând cu o tinerețe, o vervă și o voluptate despre care paginile pe care le răsfoim sunt elocvente.

Să te înrolezi în vremea aceea în lupta de libertate a masselor, în lupta socială, în vremea când spiritele erau turburi și cămășile tineretului se înverzau tot mai mult, umbrite de norul șovinismului, adunând în jurul tău scriitori de concepții libertare și pe cei de altă limbă chiar, era destul de temerar aci la noi. Și totuși „Vrerea" și-a definit ideologia pe măsură ce și-o defineau colaboratorii ei cei mai statornici și credincioși. Ivită într'un moment de criză spirituală, când afirmația unei generații era ilustrată de nebunia tinerilor șoviniști, „Vrerea" oferea tocmai ceea ce lipsea oricărei alte reviste de aici: lupta pentru libertate și pentru democrație.

Prin aceasta „Vrerea" n'a făcut decât să anticipeze evoluția spirituală pe meridianul nostru în perspectiva timpului.

Răsfoiesc revista și parcă paginile acestea n'au apărut în 1936, atât sunt de pline de actualitate. Iată de pildă problema egalității de drepturi a femeii desbătută într'un articol substanțial „Evoluția căsătoriei în U. S. A." de Ana Ghedeonovici. Il vom sublinia pentru a defini stadiul problemelor în discuție în paginile „Vrerii" din 1936.

Ana Ghedeonovici înfățișează în începutul articolului schimbările survenite în sânul familiei din U. S. A. imediat după răsboiu. Tinerii se fereau să se căsătorească. Dezagregarea căsătoriei era din ce în ce mai evidentă, divorțurile ca și motivele care le provocau luau proporții. Se căutau remedii peste tot, situația fiind atât de alarmantă, în U. S. A. că Ana Ghedeonovici afirmă că la un moment dat „toată lumea era de acord că e nevoie de o reîntoarcere la vechea concepție a căsătoriei, la restabilirea armoniei bazată pe vechile raporturi de d e p e n d e n ț ă dintre bărbat și femeie". Evident, nu după mult timp a fost dovedită falsitatea acestor remedii. Lumea Nouă, fără un balast al tradiției, a dovedit că legile care reglementează raporturile cetățenilor ei, sunt alcătuite după cerințele cotidianului, evoluând cu acestea. Astfel femeia americană devenise după răsboiu tovarășa de muncă și de luptă a bărbatului, în fabrici, uzine, etc., munca ei egalând pe a bărbatului și fiind la fel de indispensabilă. Deci o evoluție a condițiilor ei de vieață care trebuiau să aibă repercursiuni și în căsătorie. Și într'adevăr în U. S. A. — ne spune Ana Ghedeonovici — i s'au deschis femeii toate căile spre independența și activitatea căutată, făcându-și accesibile toate câmpurile de activitate, creindu-și ceea ce se numește o carieră și având o totală independență față de bărbat. Ea nu mai este o întreținută, nu se mai degradează la acest rol căsătorindu-se din interes. Femeia americană poate vorbi astăzi ca și bărbatul, de munca ei, de cariera ei. Raporturile de d e p e n d e n ț ă în noile căsătorii sunt inexistente. Soții sunt tovarăși egali, legați solid numai prin conștiința egalității, de[...] prin diferența dela sex la sex. ca [c]ăsătoriile de tradiție.

[...]ată forme care sunt definite de nouile condiții de vieață ale oamenilor. Și U. S. A. nu e izolată în aceste experiențe care stau la baza statului democratic. Astăzi avem sub ochii noștri exemplul măreț al Uniunii Sovietice, ale cărei femei pășesc alături de bărbații lor cu arma libertății în mână, pe câmpurile de luptă. Și suntem siguri că acum, după câștigarea libertăților democrate, femeia noastră va evolua și ea în spiritul vremii. Fiindcă astăzi nu mai avem nevoie de cocote, de acele „frumuseți" bizare, create de rimel, de colir, de farduri și creonul dermograf, de toate aceste arme ale rafinamentului. Așteptăm astăzi femeia în rând cu noi la lupta pentru existență, tovarășa și nu sclava noastră egală cu noi și nu bucata minusculă de carne și organe pentru foamea instinctelor...

Modest Petrovits Moussorgsky

(Continuare din pagina 5)

poate vedea că Moussorgsky — care în aceeaș schiță autobiografică — susține în alt loc „că nu aparține niciunui curent muzical existent — își vedea rostul său de compozitor, în a srie în primul rând muzică cu text, ceeace explică și numărul cu totul redus al lucrărilor sale pur instrumentale. Aversiunea lui Muossorgsky față de formele abstracte ale mucizii insrumentale pure — care nu reprezintă numai sentiment și conțin pe lângă elementul expresiv, și elementul intelectual al formei — se pote dealtfel înțelege din nestrămutata sa convingere că muzica este în primul rând expresie, expresie pură a unei sincere și puternice emoții sufletești care va fi cu atât mai convingătoare cu cât, realizarea ei muzicală va fi mai debarasată de orice balast intelectual inutil. Deaici din această convingere a lui Moussorgsky pornește tot disprețul său pentru tehnica muzicală rutinieră, pentru convenționalism și se simte menit de a-și crea noile mijloace pentru ideile sale noui.

Marele compozitor impresionist francez, Debussy care a primit imbolduri atât de decisive din muzica marelui compozitor, descrie acest primitivism în materie de tehnică muzicală, prospețimea uimitoare a mijloacelor sale muzicale, în următoarele fraze emoționante, referindu-se la ciclul de lieduri „Camera de copii": „Nimeni ne a vorbit despre ceeace este mai bun în noi cu un accent mai tandru și mai profund; el este unicul și va rămâne prin arta sa fără precedent, fără formule seci. Niciodată o sensibilitate mai rafinată nu a fost exteriorizată cu mijloace atât de simple; aceasta seamănă cu arta unui săibatec curios, care descoperă muzica, pas cu pas mânat de emoția sa".

Intr'adevăr, tot ce a părut bizar contimporanilor lui Moussorgsky, linia melodică, comprimată cu expresie și redusă la plasticitatea și simplicitatea melosului poporal, ritmuri noi de o uimitoare elasticitate, înlănțuiri armonice nebănuite până la el, modulații de o surprinzătoare îndrăzneală, toate astea se datoresc unei sensibilități muzicale excepționale și unui talent de a traduce în muzică până la epuizare absolută conținutul, emotiv, al oricărui text, al oricărei situații damatice.

Dacă liederuli sale, — atât de personale, fără nici-o urmă de influențe din partea unui alt compozitor — în special ciclurile „Fără soare", „Cântecele și dansurile morții", „Camera de copii" constitue dovada eclatantă a acestei forțe excepționale de a tălmăci prin muzică esența poetică a textelor, operile „Boris Goudunov", „Choranstchina", „Târgul din Soroszini" (cele 2 din urmă neterminate) demonstrează în schimb, simțul dramatic atât de fin al genialului compozitor. Lucrarea sa muzicală de căpetenie, opera „Boris Goudunov", în care personagiul principal îl constitue poporul reprezintă alături de Tristan și Izolda" a lui Wagner, „Aida" și „Fallstaf" a lui Verdi, „Pelecs și Melisande" a lui Debussy una din culmile muzicei dramatice ale sec. al XIX.

Puținele lucrări instrumentale scrise la maturitate „Tablourile unei expoziții de picturi" pentru pian, în cari redă emoțiile pe cari tablourile defunctului său prieten, arhitectul V Hartman le-au trezit în sufletul său, apoi grandioasa frescă simfonică: „O noapte pe muntele pleșuv" nu sunt muzică de program în sensul obicinuit al cuvântului, ci expresia muzicală pură al unor stări sufletești sugerate când de imagini reale, când de o viziune lăuntrică. Caracteristic pentru aceste lucrări este pe lângă omiterea oricărui element ilustrativ pur exterior — așa cum se găsește bunăoară chiar în lucrările cele mai de seamă ale curentului „programatic", la Liszt, la R. Strauss — o structură arhitecturală cu totul originală care nu se folosește de formele oarecum convenționale ale muzicii instrumentale pure.

Pentru noi, cunoașterea intimă a lucrărilor lui Moussorgsky, nu constitue numai un prilej de puternice și alese emoții estetice ci mai mult, această cunoaștere poate contribui în mod cât se poate de util, la lămurirea unor probleme ale muzicii noastre culte de azi.

I. Podlipny Salcâmi

Demian Fetiță

Către poeții tineri

de **Mihai Beniuc**

Fragment

Şi totuși cred într'o lumină nouă
Dar pentru asta, noi poeții
Trebue să știm pe care coardă
E de sunat.
Nu-i timp acum de cântece duioase,
De lună și dragoste.
Ca murmurul izvoarelor
Şi șopotul frunzei,
S'aud mai tare gemetele surde
Din pieptul mulțimilor.
Descântece și blesteme ne trebue !
Ca vracii să vârîm în viață
Febra mișcării.
Să plesnească odată gogoașa prezentului,
Ca să vedem eșind din ea
Fluturele vieții noui.
Din zările de sânge și de scrum,
Ca o minune nouă să răsară.
Călare pe Destin
Omul !

Ne-or îngropa probabil fără urmă
Dărămăturile Istoriei.
Se vor așterne peste noi
In straturi nepătrunse
Zăpezile uitării
Viața noastră consumată
In pară și flăcări
Nu va lăsa fosile și vestigii
Pentru muzeele de-apoi,
Bolizi fulgerători,
Prevestitoare comete
Vom trece pe zările Timpului,
Stingându-ne lumina de o clipă
In veșnicul Nimic.

Ci din cenușa noastră risipită
Pe câmpul de luptă al Veacului
Va înflori aevea pentru alții
Frumosul nostru vis de fericire.
Iar bucuria de a crede 'n vis
E pentru noi răsplata cuvenită

Pe Eminescu noi poeții tineri,
Zădarnic încercăm, nu-l vom ajunge,
Dar poate noi avem destinul falnic
De a suna din trâmbițile Morții
Sfârșitul veacului,
Și de-a vesti mulțimilor flămânde
O Viață nouă !

Școala în regimul actual

Continuare dela pag. 4 a

pările intelectuale, dar atunci riscă fatal să sufere. Cercetați viețile oamenilor de știință și de litere.

Desprinși din lupta materială pentru existență au murit săraci, desechilibrați trupește și sufletește și de atâtea ori, în indiferența și prigoana societății, pe care au iubit-o și pentru care au muncit.

Ne-am plâns de un pronunțat analfabetism, de omul care nu știe să citească și să scrie. Și acela era omul sărac, care n'a avut putința să urmeze nici măcar o școală primară. Dar ca ironie, din partea vieții, tocmai acest analfabet își poate câștiga astăzi mai bine pâinea decât un bacalaureat dacă nu i se dă o slujbă.

Am spicuit doar așa la întâmplare, câte ceva din lipsurile școalei noastre. Cultura ca bun comun, nu i se poate refuza nimănui și școala n'a putut asigura prin organizarea ei un acces la cultură pentru toți.

Școala ar trebui să fie prin definiție un focar de răspândire a culturei în masă, fără să ridice vreo piedică. Și odată cetățeanul ajungându-și scopul de preocupări spirituale să fie ajutat, scos din această luptă pentru pâine, ca să poată da maximum de realizare și creație. Căci oricât ne-am sbate noi în metode și legi rezultatul nu va fi așa cum îl dorim, dacă școala nu va fi una și aceaș pentru sărac și bogat. Și organizată atât pe plan practic cât și pe plan teoretic, pentru toți și în aceiaș măsură. Numai așa școala, va putea face și asigura adevărata selecționare de adevărați intelectuali, ce se vor încadra oricând și oriunde în viață, cu sprijinul colectivității care, în ritmul nouilor vremuri îi va prețui, și nu vom asista la permanentizarea acestui analfabetism legalizat de vechi concepții despre om și cultură.

NOTE ŞI COMENTARII

Alianţa franco-sovietică

Din noianul de evenimente cari se succed cu rapiditatea, caracteristică epocei în care trăim, se desprinde prin importanţa ei, alianţa franco sovietică, încheiată recent la Moscova.

Acest acord are baze solide în trecutul celor două popoare, cari în decurs de un pătrar de veac, au avut de luptat a doua oară împotriva aceluiaşi agresor.

In momentele cele mai triste din istoria Franţei, când aceasta era cotropită de un duşman feroce, Uniunea Sovietică a acordat sprijinul său Franţei luptătoare. Uniunea Sovietică a recunoscut la 10 Sept. 1941 Comitetul de Eliberare din Alger, în frunte cu generalul de Gaulle. De atunci a curs sânge mult, prin lupte glorioase, inamicul a fost alungat din teritoriile pe care le-a cotropit. Această luptă comună a strâns şi mai mult legăturile între cele două popoare.

După eliberarea Franţei, Uniunea Sovietică a recunoscut Comitetul Naţional, ca guvern provizoriu al Republicei Franceze, netezind drumul pentru revenirea ei în sânul Marilor Puteri.

Vizita generalului de Gaulle la Moscova, simbolizează omagiul şi recunoştinţa Franţei, pentru lupta titanică dusă de U. R. S. S. fără de care Franţa ar geme încă sub călcâiul nazist.

In prezenţa generalului de Gaulle şi Mareşalului Stalin, s'a încheiat alianţa franco-sovietică. Acest tratat este o garanţie că nu se va mai repeta vreodată o agresiune din partea Germaniei, veşnica turburătoare a păcii mondiale.

Noi Românii, care avem o stimă şi dragoste nemărginită pentru Franţa, trebuie să salutăm cu bucurie această nouă contribuţie, pentru securitatea generală şi pentru crearea unei convieţuiri paşnice între popoare.

Alianţa franco-sovietică indică drumul ce avem de urmat faţă de marele nostru vecin din Răsărit.

Vizita dlui V. S. Kemenov

In cursul lunei Decemvrie 1944, a sosit la Bucureşti dl. Vladimir S. Kemenov, preşedintele „Asociaţiei generale pentru relaţiile culturale cu străinătate (Vocs)". Această vizită marchează începutul unei epoci noui în legăturile noastre cu marele nostru vecin din Răsărit. Datorită actului istoric din 23 August 1944, am fost eliberaţi de jugul pseudo-culturei fasciste, care s'a limitat la propagarea urei între popoare. Dl. Kemenov, un distins savant al Uniunei Sovietice, şi-a mărturisit bucuria de a se întreţine cu intelectualii noştri progresişti, cari într'un timp foarte scurt au dat viaţă organizaţiei „Arlus", care este menită să facă puntea de legătură cu intelectualii sovietici. Dânsul a vorbit de realizările intelectualilor sovietici, cari luptă în diferite ramuri ale ştiinţei, contribuind astfel la zdrobirea inamicului. Dl. Kemenov a vizitat instituţiile noastre de cultură, a stat de vorbă cu reprezentanţii vieţii noastre culturale şi a servit lămuririle cerute de aceştia.

Vizita d-lui Kemenov înseamnează un mare pas înainnte în tendinţa manifestată de cele două popoare, de a se cunoaşte cât mai bine şi de a evita repetarea greşelilor din trecut.

Guvernul polonez.

Recent s'a constituit la Lublin Guvernul Provizoriu Polonez, sub conducerea lui Edvard Osubka Moravski. Transformarea Comitetului Polonez de Eliberare Naţională, în Guvern provizoriu, este încoronarea activităţii desfăşurate de acest Comitet în cursul celor 5 luni în serviciul poporului polonez eliberat de sub jugul nazist, de glorioasa Armata Roşie. Sprijinându-se pe unitatea şi încrederea maselor poloneze, a reuşit în condiţiuni vitrege, să refacă industria distrusă de nazişti, să repare liniile de comunicaţii, să asigure desvoltarea politică, profesională şi culturală. A organizat o armată, care luptând alături de Armata Roşie, luptă cu un avânt eroic pentru înfrângerea hitleriştilor. In ultimele două luni s'a trecut la reforma agrară şi într'un interval aşa de scurt au fost împroprietărite 154.379 de familii lipsite complet de pământ, sau cu pământ puţin. Au fost înfiinţate gospodării experimentale, ferme pentru creşterea vitelor şi 26 de şcoli de agricultură. Aceste realizări sunt replicele date Guvernului fantomă din Londra, care se sprijină şi reprezintă interesele marilor latifundiari — reacţionarii de totdeauna din Polonia Noul Guvern Provizoriu a fost recunoscut de U. R. S. S., care a stabilit legături diplomatice, acreditând pe V. F. Lebedev, ca ambasador extraordinar în Polonia.

Două discursuri

In ziua de 6 Ianuarie la teatrul Livico din Milano, Mussolini a pronunţat un discurs. Fostul Duce n'a mai vorbit în public dela lovitura de stat din 25 Iunie 1943, de când i-se luase puterea. De atunci ducea o viaţă misterioasă într'o vilă lângă lacul Maggiore, bine păzit de batalioanele „M". De aici pleacă din când în când în vizite la şeful său Hitler, care l-a „răpit" din mâinile lui Badoglio, în stilul Kindnapperilor americani. Dar ce deosebire în forme şi decoruri, odinioară Ducele tuna şi fulgera de pe balconul din Piaţa Venezia şi primea cu surâsul Cezarului ovaţiile cămăşilor negre. Acum a vorbit în cadrul ce îi cuvine aşa de bine, unui actor prost care s'a jucat cu destinele unui popor.

Discursul său a fost plin cu ameninţări şi reproşuri la adresa acelora pe cari el le numeşte clici reacţionare, cari au deslănţuit războiul nefast; războiu pe care el, Ducele, n'a vrut niciodată. El crede că lumea a uitat discursul din 10. 6. 1940 când a băgat pumnalul ca un spadasino în trupul Franţei doborîte, proclamând Mediterana ca „mare nostrum". El a evitat să spună că clicile reacţionare cari în ultimul moment l-au alungat, au fost selecţionate şi protejate timp de două decenii de către el. E cert că în Italia liberă reacţiunea nu va mai avea nici un rol, pentru aceasta e destulă garanţie guvernul italian care înglobează partidele de stânga şi cei cinci comunişti cari fac parte din el. Dar poporul care şi-a recăştigat libertatea nu va mai admite o deviere în politica italiană sau o revenire la trecutul odios, Grevele din Torino, Milano şi Genova arată ce sentimente nutreşte populaţia italiană care este încă „fericit" de ocupaţia germană şi de călăii lor fascişti. Discursul fostului Duce rămâne ca o mărturie a omului care nu vrea în ruptul capului să înţeleagă că timpul lui a apus pe vecie.

Ziua următoare a vorbit la posturile de radio ale Italiei eliberate prim ministrul Ivanoe Bonomi; fără ură şi violenţă a vorbit de suferinţele prin care trece Italia de realizările de până acum şi mai ales de contribuţia Italiei la lupta comună împotriva nazifascismului. A vorbit de eroismul diviziei de voluntari, de lupta partizanilor din Nord, în Jugoslavia, în Franţa. Faţă de ameninţările şi dorinţa de răzbunare a lui Mussolini, Italia eliberată prin vocea dlui Bonomi şi-a exprimat năzuinţele unui popor mult încercat, care prin jertfă şi sânge şterge vina trecutului.

Arlus

In ziua de 31 Decemvrie 1944, s'au întrunit la Camera de Comerţ şi Industrie din Timişoara, cetăţeni din toate straturile sociale, pentru a înfiinţa „Asociaţia română pentru strângerea legăturilor cu Uniunea Sovietică". Numărul mare al celor prezenţi la aceasta adunare, este o mărturie de dragoste şi admiraţia ce le poartă cetăţenii Banatului pentru realizările uriaşe din U. R. S. S.

Au vorbit dl. ing. M. Bănărescu, Rectorul Politechnicei, care a salutat pe cei prezenţi în numele Comitetului de Iniţiativă. Dl. dr. I. G. Murgulescu a cetit actul de constituire, apoi s'a trecut la alegerea Comitetului Provizoriu şi la constituirea Birourilor de conducere ale secţiunilor. A fost ales ca preşedinte al Filialei din Timişoara, dl ing. M. Bănărescu, iar ca preşedinţi ai secţiilor, dl Ion Stoia-Udrea, la litere şi filosofie dl. ing. Augustin Maior la ştiinţe fizico-chimice, dl. C. Ghimicescu la învăţământ secundar, ştiinţe aplicate, inginerie dl. ing. M. Bănărescu, Armata dl. General A. Saidac, Secţia economică dl. ing. Cornel Beşa, pe urmă s'a făcut repartizarea membrilor prezenţi la diferite secţii. Au fost expediate telegrame Majestăţii Sale Regelui, Mareşalului Stalin şi d-lui prof. dr. C. Parhon, preşedintele „Arlus"-ului.

In ziua de 6 Ianuarie 1945, la sediul Uniunii Patrioţilor din Arad, după conferinţa d-lui prof. Ion Stoia Udrea, despre „Relaţiunile românoruse în trecut şi perspectivele în viitor", s'a trecut la constituirea Comitetului de Iniţiativă al Filialei „Arlus" din Arad, format din d-nii : Dr. Nerva Iercan, Arcadie Crişan, Vasile Suciu, Lt. Col. Marta, prof. Iacob Şimandan, L. Palincaş, dr. Şt. Grigorovici, inspector Dogariu Constantin, N. Goldschmidt, Oscar Dan, Bele Petru, Popescu, d-na dr. Zeppel.

REVISTA PUBLICAŢIILOR

„Democraţia", hebdomadarul independent de orientare politică şi culturală de sub conducerea dlui Anton Dumitriu aduce săptămânal un material deosebit de preţios şi variat, cu o substanţială notă democratică. Subliniem în ultimul număr editorialul dlui A. Dimitriu „Ipocritul meu lector", un pamflet la adresa contemporanilor noştri. Deasemenea demne de reţinut sunt „Spiritul reconstrucţiei" datorit dlui Tudor Vianu şi „Discurs festiv" semnat de dl Ion Zugrăvescu. Anchetele pe care le face în fiecare număr dl Ion Biberi sunt instructive în măsura în care elucidează o seamă de probleme la ordinea zilei. In numărul prezent reţinem răspunsul dlui prof. Gr. T. Popa. Partea literară a revistei este susţinută de data aceasta de dl I. Negoiţescu cu două traduceri preţioase din Hortensia Papadat Bengescu şi o nuvelă intitulată „Marionete" de Monica Lovinescu. O seamă de note şi reportagii actuale complectează această preţioasă publicaţie bucureşteană.

*

„Veac nou", organ săptămânal al „Asociaţiei române pentru strângerea legăturilor cu U.R.S.S." publică în fiecare număr documente serioase asupra marei revoluţii spirituale ale vecinei noastre din Răsărit. Din numărul ultim reţinem frumosul portret care i se face dlui prof. Parhon, preşedintele „Arlus"-ului şi „Revoluţia rusă şi ridicarea nivelului cultural al maselor muncitoreşti dela ţară" semnat de dl prof. Săvulescu. In restul numărului colaborări care contribuie în mod fericit la apropierea noastră cu popoarele Uniunii Sovietice.

*

„Revista Fundaţiilor Regale" odată cu evenimentele dela 23 August 1944 a revenit la condeiele noastre de elită, astăzi în rândul colaboratorilor şi redactorilor ei numărându-se tot ce are literatura noastră mai de frunte, perioada profesorului Caracostea fiind una din ruşinile prin care a fost silită să treacă această revistă.

Volumele de pe Noembrie şi Decembrie 1944 aduc un aport foarte bogat pentru literatura română dela era actuală. Astfel în Nr. de pe Noembrie poezia este susţinută de poeţii T. Arghezi, Ion Vinea, Zaharia Stancu şi Camil Baltazar, iar proza de către Mihail Sadoveanu şi Hortensia Papadat Bengescu. In Nr. pe Decembrie semnează poezie dl Emil Isac care păcat că nu reuşeşte să se ridice la nivelul celorlalţi colaboratori. Dl T. Arghezi publică traduceri din La Fontaine. Ne-au mai plăcut „Paradoxele ştiinţei" eseul dlui Anton Dumitriu. „Problema muncii tehnice" de Rădulescu Motru şi portretul pe care dl Tudor Vianu apreciatul nostru critic, îl face dlui Mihail Sadoveanu. In restul celor două numere, interesante comentarii critice, note, cronici, care întregesc frumos revista, fiind semnate de d-nii Petre Comarnescu, Camil Petrescu, Dimitrie Gusti, T. Arghezi, Camil Baltazar, Şerban Cioculescu, etc. Subliniem cronica din Nr. pe Noembrie privind „Studii şi documente bănăţene" Vol. I. Fasc. I. a dlui Ion Stoia-Udrea.

*

„Torţa" se cheamă noua revistă săptămânală pe care o tipăreşte dl M. Sevastos. In primul număr colaborează dnii T. Arghezi, Gala Galaction, Al. Philippide, Mihail Sadoveanu, Demostene Botez, Damian Stănoiu, N. D. Cocea. Credem că semnăturile de mai sus sunt elocvente pentru aprecierea acestui săptămânal literar cum n'a mai apărut la noi de multă vreme.

*

„Graiul nou", ziar al direcţiunii politice de front a Armatei Roşii, aduce număr de număr articole care ilustrează faptele de arme ale ostaşilor sovietici. Deasemenea evenimentele militare şi politice sunt expuse cu obiectivitate în ziar. Aceasta face ca „Graiul nou" să fie unul dintre cele mai documentate ziare dela noi asupra situaţiei fronturilor. P. S.

*

„Lupta Patriotică", oficiosul Uniunei Patrioţilor din Banat, dela primul număr încă s'a afirmat ca forţă puternic combativă în publicistica noastră provincială. Numărul 3 aduce o serie de articole bine cumpănite şi cu grijă scrise, păstrând cu stricteţă linia de conduită iniţială.

*

Victoria, ziarul dlui N. D. Cocea, aduce, într'un număr recent, un foarte interesant articol al d nei prof. univ. Ecaterina Fleişit, întitulat „Starea social-juridică a femeei în U. R. S. S., articol din care desprindem câteva rânduri, cu valoare de îndreptar :

„Femeia sovietică tânără, crescută şi devenită om conştient în ţara socialistă, se bucură de toate posibilităţile ce-i stau la dispoziţie, învaţă, munceşte, luptă pentru toate realizările noui în domeniul de muncă ales de ea, trăeşte aceeaşi viaţă cu toată ţara ei, suferă de durerea acesteia, se bucură de bucuriile acesteia şi este mândră de ea, căci ea este femeie-cetăţean.

Şi cum a ştiut femeia soveitică să întruchipeze în opere deosebite noui, grele, conştiinţa şi sentimentele ei de cetăţean în timpul Marelui Războiu de Apărare a Patriei? Se poate spune fără nici o exagerare : pe front şi în interiorul ţării ea trăeşte pentru războiu. Ea luptă în rândurile eroicei Armate Roşii şi aduce ostaşilor acesteia ajutorul ei de medic, soră de caritate, sanitară. Lucrează în institute de cercetări ştiinţifice şi găseşte noi mijloace de a uşura suferinţele răniţilor. Munceşte în uzine, ce furnizează Armatei Roşii armament. A adus în Armata Roşie arta de diverse genuri pentru a uşura suferinţele celor din spitale şi a înfrumuseţa scurtele răgazuri ale luptătorilor de pe front.

Multe a realizat şi realizează femeia în agricultură, în colhozuri, asigurând cu produse alimentare frontul şi toată ţară. Şi poate că niciodată n'a fost atât de clară, ca în anii războiului, nobleţea neobişnuită a sentimentelor mamei sovietice care găseşte în ea forţe pentru educarea şi întreţinerea nu numai a copiilor săi proprii, ci şi a copiilor străini ce au nevoie de ajutor.

POEZIA MUNCII

(Continuare din pag. 1)

mântări stând omul sovietic, ca o axă în jurul căreia se plămădeşte şi se închegă o lume.

In noua lume omul a devenit stăpânul muncii şi al raporturilor sociale, dându-i-se pentru întâia oară posibilitatea să conducă în mod activ procesul de producţie, să-l ordoneze, să-l dezvolte şi sa-l aplice cu toate forţele raţiunii şi talentului său în vederea creierii unei vieţi atrăgătoare şi pline de un conţinut adânc.

Viaţa îşi caută sensuri noui, chiar dacă această căutare are în ea ceva din duritatea muncii minierului, care caută să răsbească până la filonul de aur. Acest senz nou al vieţii pare a fi dat de latura poetică a muncii, constând în activitatea liberă şi creatoare a omului, omul nemai fiind obligat să tragă o linie de demarcaţie între el şi produsul muncii sale, între el şi raporturile sociale, ce iau naştere în urma activităţii lui. Rezultatul sforţărilor sale în muncă, produsul muncii sale constitue un element care se încadrează organic în procesul creator al umanităţii. Creaţia lui nu se va despărţi de el, nu va deveni o forţă străină şi duşmană, căreia el este obligat să se supună, ci un element nou, o piesă nouă adăugată spre perfecţionarea unui univers, din care el însuşi face parte.

„...Intr'un atelier. Lumina electrică se revarsă în întreagă încăperea. Peste tot, jos printre maşini ca şi sus în plafon, constelaţii de lumină. In halele fără sfârşit, un fum albăstrui. Din când în când fulgeră în diferite colţuri ale uzinei... Peste tot un sgomot ritmic. Maşinele şi motoarele par a avea o inimă, ale cărei bătăi fac pământul de sub picioare să palpite şi să respire... Ca în totdeauna, eu simt o legătură organică cu maşina mea de frezat. O văd de departe, ea mă salută... Prin lucirea ei, prin căldura ei deosebită, par'că ar fi vie. Par'că sufletul meu ar sălăşlui de totdeauna întrânsa. Când o revăd după o despărţire mai îndelungată mă cuprinde un sentiment de nelinişte, de superstiţie. Dacă aş uita de ea, dacă s'ar opri în mine raspiraţia ei, fie numai pentru un ceas, ea ar observa aceasta, sau ar încerca să lucreze singură, sau m'ar schilodi. E greu de exprimat mai bine sentimente de felul acesta..." Am ales anume aceste câteva fraze dintr'o nouă nuvelă a lui Gladkov, „Jurământul", ca să redau într'o formă unică poezia recitată în unison de om şi de maşina, cu care lucrează.

Plebea aceasta, care poartă pe umerii ei milenii de ignoranţă, de dispreţ şi înfrângeri, dovedeşte dintr'odată — prin ce miracol? — că ştie să facă nu numai Istoria, dar că viaţa sa de muncă, în trudnica ei desfăşurare, dar eliberată de exploatare, deapănă o poezie cum nu s'a mai scris.

O poezie pe care inima noastră de piatră o înţelege greu. Dar şi pietrele pot fi sfărâmate.

CRONICI ŞI PĂRERI

Probleme muzicale timişorene

de Observator

O bună parte dintre bănăţeni susţin, în mândria lor, că Timişoara este un oraş muzical. Eroare!

Dela ceeace îi este dat să vadă şi să audă cetăţeanului timişorean într'un spectacol obişnuit de operă, în condiţii vitrege şi acesta, până la o adevărată viaţă muzicală, e cale lungă. Chiar dacă spectacolele operei se bucură de un mare număr de spectatori e prea puţin, pentru a justifica pretenţia de mai sus.

In primul rând, după cum am spus, condiţiile vitrege în care trebue să se realizeze spectacolele operei, nu pot imprima nici de departe o ţinută artistică de nivel ridicat. Apoi, din repertoriul operei noastre, lipsesc o serie întreagă de capodopere, şi tocmai acelea care pot da o notă de instituţie mare de templu de artă. (Cauzele sunt multiple, dar cele mai grave decurg din privaţiunile la care a fost supusă instituţia în ultimii ani. Credem într'un viitor mai bun). Aceste argumente sunt destul de eloquente să dovedească ceeace am spus, că „viaţă muzicală" nu înseamnează numai atât cât are timişoreanul în fiecare săptămână; de-ar fi mai puţin şi mai bun ar fi mult mai mult.

Dar ce mai lipseşte vieţii muzicale de aici?

Multe încă. Să le luăm pe rând. Un oraş de „frunce" ca Timişoara nu are încă o orchestră simfonică. E dureros, pentrucă, dacă aici nu au fost posibilităţi pentru a exista o orchestră, apoi n'au fost nicăeri în România.

Aici au fost şi bani şi elemente, iar publicul a dovedit de multe ori că nu este refractar ăstor fel de manifestări muzicale. Nu vreau să vorbesc de încercările diletantistice, care din nenorocire au discreditat foarte mult genul, dar vreau să reamintesc încercările demne de laudă.

Nu este scuzabil nicidecum faptul că municipiul Timişoara nu are o orchestră proprie, aşa cum toate oraşele similare din apus, au. Este o notă discordantă această lipsă, cu realizările de alt ordin, înfăptuite în metropola Banatului.

Mergem mai departe. Manifestările de muzică de cameră lipsesc şi ele. Rămâne un semn de întrebare, de ce quartetul Cuteanu, care s'a comportat cu succes, fiind primit cu căldură de public, şi-a întrerupt activitatea.

Injghebările bune ale acestui gen sunt mai puţine şi în apus, chiar mai puţine decât orchestrele simfonice.

Combinaţiile de muzică de cameră sunt multiple, nu le mai înşirăm. Elemente, ar fi, atunci de ce nu se produc?

Lipsesc recitalurile de lieduri. Genul dramatic este mult prea comun faţă de creaţiile din domeniul liedului. Sunt atâtea splendori pe care marele public le ignorează. Iată deci alt gol în pretinsa viaţă muzicală a Timişorii.

Apoi, lipsesc manifestările corale. Banatul, patria corurilor, n'are în capitala lui, un cor. Zecile de înjghebări, numite coruri, nu sunt ceeace pretind că sunt.

Numărul mic de membrii, precum şi insuficienţa pregătirii muzicale a unora dintre ei, nu pot face faţă exigenţelor unei bune organizaţii corale, chemată pentru executări de aleasă factură vocală.

S'a auzit la Timişoara, poate în zece ani odată, sau mai mult, vreun oratoriu, vreo cantată, vreo messă, sau requiem sau vreun concert a capella cu program serios şi variat?

Iată că nici asta nu există. Unde mai vin şi conferinţele muzicale, cu sau fără exemplificări, apoi corurile de copii şi în sfârşit o revistă muzicală.

Iată, pe scurt, tot ceeace nu are Timişoara, aproape tot ceeace ar trebui să aibe.

Le va avea vreodată?

Credem că da, dacă bănăţenii şi-ar coborî puţin „fruncea".

INTRE DIRIJOR ŞI CREATOR

de Mircea Popa

In discuţiile dintre melomani, se poate auzi de multe ori părerea: nu toţi compoztorii sunt şi dirijori şi nu toţi dirijorii sunt şi compozitori. Dacă prima parte a acestei enunţări ne apare cu un caracter eminamente axiomatic, refuzăm categoric s'o acceptăm pe a doua, nici măcar cu caracter ipotetic. Desigur, marele public meloman, după aceste spuse, ne-ar cere o sumedenie de explicaţii. Nu vrem să întârziem cu nici un preţ în a le da şi începem chiar acum.

Din prima clipă, închipuirea că a schiţa în spaţiul dintre orchestră şi public gesturi geometrice în unghiuri sau curbe mai mult sau mai puţin estetice, destrămând, printr'un exces de zel pentru o preciziune niciodată realizată, din cauza multor alte insuficienţe, pe care le vom arăta, orice frază de largă respiraţie, — zic, închipuirea că toate acestea însemnează a fi dirijor, e mai mult decât ridicolă şi nu merită a fi discutată.

De aici şi până la „maestro concertatore e direttore d'orchestra" e distanţă mare.

Acei, cari cu caracteristicele de mai sus îşi zic şefi de orchestră, se înşeală amarnic. Ei pot fi buni sufleuri, contribuind cu mare eficacitate din căsuţa rezervată lor sau dintre culisele teatrelor mari, unde utilizarea sufleurilor se face pe alte baze ca în teatrele mai mici.

In concepţia modernă despre arta de a dirija orchestra se însumă o serie întreagă de condiţii psihice şi fizice, fără a căror totală întrunire, şeful de orchestră va avea veşnic goluri în realizările sale.

Una din aceste condiţii, şi încă din cele mai esenţiale este aceea de a fi şi compozitor şi despre aceasta ne vom ocupa în articolul nostru.

Dar pentru ca să se fi ajuns la această concepţie, a fost nevoe de o evoluţie intreagă a acestei arte a dirijatului.

In epoca primelor creaţiuni orchestrale şi a primelor executări în ansamblu abia că se vorbeşte despre un şef de orchestră. De ce? E simplu. Numărul membrilor cari compuneau o orchestră, pe vremea aceea, era foarte redus. De multe ori nu atingea nici zece. Astfel, era deajuns ca unul din componenţi, de obicei violinistul, prin faptul că dintru început instrumentul acesta a vut rol preponderent în orchestraţie, să-şi asume prin importanţa pe care o avea, rolul de conducător al ansamblului. Acest rol consta în aceea că el era acela care dădea semnul de început, indiferent că prin mijlocirea arcuşului sau că ataca primele note, antrenând după sine şi restul ansamblului.

Dar desvoltarea muzicii instrumentale, a adus augmentarea orchestrei, prin întroducerea de noi instrumente ridicând numărul de executanţi în aşa fel, încât necesitatea de a se găsi în fruntea lor cineva care să coordoneze, prin anumite mijloace, simultaneitatea în executare, apare evidentă, şi iată pe şeful de orchestră, ca membru în afară de executanţi deocamdată şi peste ei, mai târziu.

Apar aşa numiţii „batteurs de mesure".

Expresia e prea clară ca să venim cu întregiri.

Mergând mai departe, dela o vreme, directorii de teatre, precum şi prinţii cari susţineau pe la curţile lor câte o orchestră, au început să angajeze ca şefi de orchestră, muzicanţi cari, pe lângă faptul că aveau rolul să instruiască şi să conducă orchestra, trebuiau să întocmească şi un repertor de lucrări veşnic noi. Ca să ajungi la acest repertor, trebuia să scrii, să compui. Prin urmare, persoana încredinţată cu instruirea orchestrei trebuia să fie un compozitor. Astfel se explică, în parte, şi marele număr de lucrări pe care l-au lăsat compozitorii din această epocă. Cu aceştia începe epoca nouă în arta dirijorială.

Compozitorul ajuns în fruntea orchestrei nu s'a mulţumit să fie ceeace mai târziu s'a numit „metronom". In executarea lucrărilor, fie proprii, fi străine, tendinţa de redare expresivă devine scop final şi drumul pe care se va merge, devine unul nou.

Prin cunoaşterea intenţiilor avute în propriile creaţii, compozitorul-dirijor îşi dă seama şi de intenţiile celorlalţi autori în lucrările lor, şi trece la executare sub stăpânirea acestor cunoştiinţe, căutând să interpreteze, prin raportare la sine, orice idee muzicală.

Tălmăcirea unei fraze, a unui accent, a unui ritm, numai compozitorul poate s'o facă fidel, pentrucă el nu se întâlneşte cu ele numai când interpretează, ci mai întâi când le realizează.

Batteur de mesure, dacă n'a fost compozitor, n'a putut nici când să între în miezul lucrării. Pentru el nu conta decât partea mecanică; restul, era lăsat la inspiraţia executanţilor, cari pe vremea aceea aveau o educaţie muzicală mai universală decât a muzicanţilor de astăzi.

Marea chemare a compozitorului-dirijor, a fost în a cuprinde într'o mână toate aceste intenţii de interpretare a executanţilor şi a le utiliza după convingerea proprie, care, desigur, nu putea să fie decât cea mai bună.

Bach, Mozart, Weber, Berlioz, Wagner, sunt părinţii artei dirijoriale moderne. Se spune că ei au fost întâi compozitori şi pe urmă dirijori. Punem o întrebare: a fost în epoca fiecăruia dintre ei vreun şef de orchestră care să fie întâi dirijor şi apoi compozitor? Vrem să spunem, să fie avut faima cel puţin a celor de mai sus, ca şefi de orchestră. Nu prea ştim vreun exemplu. Bach, Mozart, Weber, Berlioz şi Wagner ca dirijori au fost mari compozitori, iar ca şi compozitori au fost şi mari dirijori.

Nici nu se putea altfel. Fiecare din ei a adus ceva nou cu sine şi totdeauna cu mari lupte încât numai personal puteau să obţină realizări optime cu lucrările lor.

Beethoven a fost nefericit din cauza infirmităţii sale. E neîndoios că inovaţiile aduse de el i-ar fi dat ocazia să se manifesteze şi ca inovator în arta dirijatului. A trebuit să vie Wagner, ca să dea interpretarea corectă a lucrărilor titanului dela Bonn. Numai Wagner putea să fie primul care să redea pe Beethoven aşa cum a fost.

Toate acestea sunt incontestabile. Dar, putem contesta noi valoarea şi geniul dirijorial al unui Arturo Toscanini sau al lui Wilhelm Furtwängler, când aceştia n'au o reputaţie de mari compozitori? Fireşte că nu.

Astăzi când numărul orchestrelor simfonice şi al celor de teatru este aşa de mare încât sunt ţări unde fiecare oraş are câte o orchestră şi sunt oraşe cari au cel puţin trei orchestre simfonice, plus cel puţin trei teatre de operă, ar fi imposibil ca în fruntea tuturor acestor orchestre să se găsească câte un compozitor.

Marele număr de orchestre a crescut pentrucă şi numărul de muzicanţi a crescut şi numărul acestora a crescut pentrucă educaţia muzicală de azi a unui instrumentist nu mai este aşa de universală ca în trecut. Ea se mărgineşte exclusiv la tehnica virtuozităţii şi este deci mai uşor de însuşit.

Dar numărul de compozitori nu se poate înmulţi după dorinţă. Compozitorul trebue să se nască. Dar cum, tot prin evoluţie, compoziţia muzicală poate să fie şi o ştiinţă a compoziţiei, oameni înzestraţi ca Toscanini sau Furtwängler n'au pregetat să dobândească această ştiinţă.

Ei sunt compozitori dar într'o altă accepţie a cuvântului. Ei compun, dar nu c r e i a z ă opere de artă.

Studiile serioase de compoziţie a acestor doi aşi ai baghetei întrec poate chiar cunoştiinţele unui compozitor adevărat. Şi nici nu se poate altfel. De unde ar putea înţelege cu atâta justeţe, lucrările atâtor compozitori ai trecutului şi ai prezentului. Din instinct?

Instinctul singur n'a folosit niciodată la mare lucru. O educaţie superioară trebue să completeze natura.

Acceptând că se poate însuşi o ştiinţă a compoziţiei şi că în această accepţie cineva poate fi compozitor susţinem că idealul idealurilor la subiectul nostru, este, după expresia criticului italian Lualdi, compozitorul-dirijor.

Pe marginea cărţii lui Ossip Lourié

CINCI SOCIOLOGI RUŞI

de Iulian Popa

După semnarea armistiţiului s'a cam căzut de acord asupra unui lucru: că nu cunoaştem aproape nimic din ceiace este Rusia de azi. In nuanţa mirării noastre, la primul contact direct, era o vină şi mai mare; că, nu cunoaştem nici Rusia dinaintea revoluţiei din Octomvrie. Pentrucă ceiace s'a întâmplat atunci, a fost realizarea, pregătită cu mult timp înainte, a unei schimbări, care aparţine totatâta lui Marx cât şi ruşilor inşişi: scriitorilor, filosofilor şi sociologilor.

Incă in 1853, H e r z e n scrie: „Ruşii n'au ajuns încă la o stabilitate determinată, ei o caută, ei aspiră la o ordine socială mai conformă cu natura lor, şi rămân într'un arbitrar provizor, pe care-l detestă şi-l aceptă voind să se desfacă de el, şi suportându-l fără voia lor." (Despre desfăşurarea ideilor revoluţionare în Rusia.)

H e r z e n stabileşte o antiteză între Ruşi şi Germani care încă este actuală. „Ei au, mai cu seamă, avantajul de a avea reguli pozitive, elaborate; noi avem asupra lor avantajul forţei robuste, a unei anumite latitudini de speranţă".

„Noi îi jicnim adânc prin nepăsarea noastră, prin purtarea noastră, prin puţinul menajament al formelor. Ei ne plictisesc de moarte prin pedantismul burghez, prin purismul lor efectat, prin purtarea cu desăvârşire meschină."

Totuşi Herzen crede că unirea între Rusia şi Europa, este necesară. „Dacă Europa nu izbuteşte a se ridica printr'o transformare socială, atunci alte ţinuturi se vor transforma; unele sunt de acum gata pentru această mişcare, altele se pregătesc. Unul este ca Statele Unite ale Americei de Nord; altul este tot atât de viguros pre cât este de sălbătăcit, — este vorba de Rusia."

Herzen invinueşte popoarele Europei de tradiţionalism. „Au pus atâta sufler şi au vărsat atâta sânge în revoluţiile trecute, încât ele sunt necontenit prezente şi individul nu poate face un pas fără a se lovi de piedici cari îl privesc. Individul în loc de a-şi păstra libertatea de acţiune, trebue să se supune sau să se răsvrătească. El nu este liber, ci e sclavul trecutului.

Rusia, este însă, în altă situaţie. Zidurile închisorilor sale sunt din lemn, ridicate de forţa brutală, şi ele vor ceda la cea dintâi lovitură. O parte a poporului, renegând tot trecutul său, dovedeşte prin aceasta ce putere de negaţiune posedă; pentru cealaltă parte, regimul actual este un bivuac vremelnic. Se supun de frică, dar totuşi nu cred. Nu-i uşor pentru Europa să se desfacă de trecutul su, ea îl păstrează în pofida intereselor sale. Rusia este liberă de trecut şi faptul acesta constitue un mare avantaj".

Herzen, este de părere că Rusia trebue să intre în concernul european: „Izolarea condamnă la traiul în sălbăticie... Tot ceia-ce este cu adevărat social, conduce involuntar la solidaritate..."

„Dacă vrei să fi fericit, fă fiecăruia în parte, şi tuturora, ceea-ce ai vrea să ţi se facă ţie insuţi". Această afirmaţie stă la baza sociologiei lui K r o p o t k in. Intr'un anumit fel Kropotkin este un utopist. El crede că: „A simţi în interior ceiace eşti în stare să faci, este a-ţi da seama însuţi de ceiace ai datoria să faci". Pentru asta el crede că este deajuns şi posibil, să creem împrejurări în care omul să nu fie silit a minţi, a înşela, a exploata pe alţii, şi atunci nivelul moral al omenirii, prin însăşi forţa lucrurlor, se va ridica la o înălţime necunoscută până în prezent.

Kropotkin, crede că la asta se poate ajunge nu printr'o reformă, ci printr'o revoluţie.

M i h a i l B a c u n i n, este un materialist. „Idealismul teoretic are ca urmare necesară materialismul practic cel mai brutal".

După el, sunt trei principii fundamentale care constituesc, condiţiile esenţiale ale desvoltării omeneşti: 1. Animalitatea omenească pentru care remediu este economia socială, 2. Cugetarea căreia îi corespunde ştiinţa şi 3. Revolta care tinde spre libertate.

Gândind asupra acestor trei factori Bakunin ajunge la desfiinţarea ideii de Dumnezeu şi deci la desfiinţarea ideii de autoritate.

M a x i m K o v a l e w s k y, crede că factorul principal al tuturor schimbărilor în ordinea economică, este numai creşterea populaţiei. De aici ar veni toate relele, nu numai pentru poporul unde se întâmplă creşterea, ci şi pentru vecini.

Kovalewsky, nu dă nici măcar idei fundamentale pentru remediu. Ajunge abia la rezultate, în care angajează Capitalul şi Burghezia capitalistă şi pe toţi gevernanţii, făcându-i raspunzători de mizeria „adevăratei Rusii", adică a ţăranului rus.

P e t r u L a v r o v, este un sociolog idealist. In scrierile lui face apel la toţi oamenii să contribue cu toate puterile pentru a stăvili răul. „Ceiace pururea a săvârşit minunea, este tăria cugetării şi vigoarea voinţii.." O revoluţie deci lentă, pentru a ajunge un mai bine şi mereu altul, pe scara progresului.

Ne interesează mai puţin dacă ideile celor cinci sociologi ruşi sunt sau nu originale. Faptul care rămâne este că ei luptau pentru aceste idei. Unii revoluţionari anarhici, alţii pentru o revoluţie lentă, toţi erau însă pentru schimbări radicale. Sigur, asta se datoreşte şi faptului pe care îl denunţă Herzen, că Rusia nu este legată de o tradiţie rigidă, ca ţările europene. In realitate chiar când se fac schimbări, acelea nu trebuesc făcute înafara trecutului ci ca o consecinţă a lui, lăsând la parte numai ceiace nu este compatibil cu noile tendinţe şi păstrând ceiace se poate păstra.